

1722.

1. Beckius, Caspar Scholius: *De usuris ex depositis praestandis*
2. Beckius, Caspar Scholius: *De vera indole fidei et apperit nobilis* 2 Sumpt. 1722-1757
3. Bilpinger, Georgius Bernhardus: *De triplice rerum Cognitional, historica, photographica et mathematica.*
4. Brunnquellius, Jo. Salomon: *De conditione: et si non nupserit ultimis voluntatibus adjecta.*
5. Floerckius, Joannes Emertus: *De praerogativa juris Canonici proae jure Testiniano in utriusque juris differentis.* Rec. 1757
6. Fries, Jo. Bernh, Ord. jur. Occanus: *Carol Erdmann Kirij... lectionem solennem indicit programmate auspicali*
7. Kirij, Carl Erdmann: *Two poci mors imperio hant cohaerere.*

6722

8. Zolner, Christoph Guilielmus: De mutatione for-
marum in vestibus
9. Schmeigel, Martinus: De titulo Imperatoris, quem Imperator
Rusorum sibi veri praetendit.
10. Schroeterus, Jo. Christianus, Facultatis Secularis: Programm, ⁱⁿ
lecturae auspiciis P. Philippi Wrepperthi praec-
ursum.
11. Strogelius, Joannes Philippus: De securitate religionis
12. Sturmus, Burchardus Gualtherus: De jure civitatis
in Thuringia.
13. Sturmus, Burchardus Gualtherus: Historia Pincenarum
Vanta-Tantenburgicorum
14. Wildvogelius, Christianus: Varia praecipua, circa
conceptionem et praescriptionem femininam innotata.

2 -

Paarus

7

al

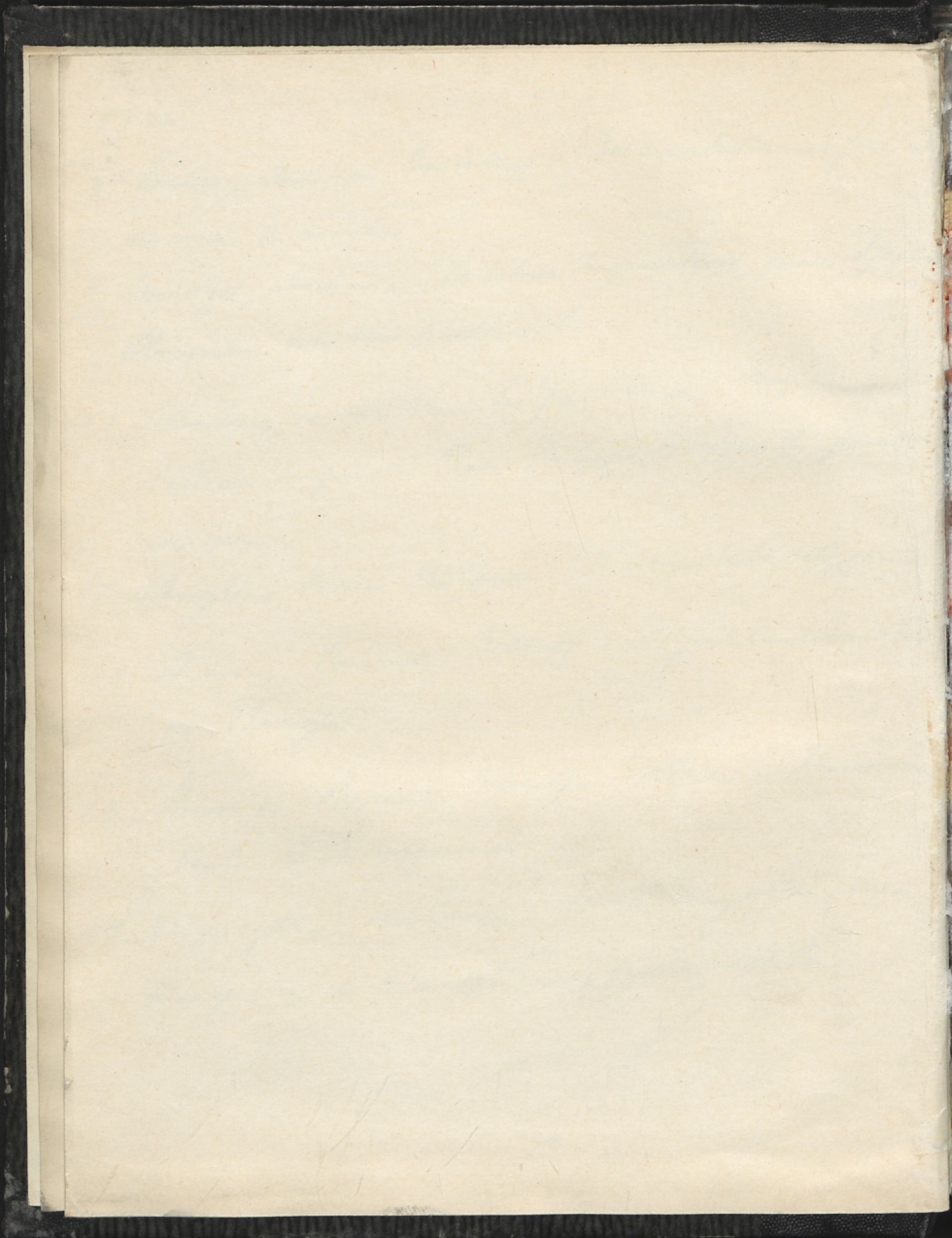
uis

atus

gatum

ib

DISSERTATIO JURIDICA
DE CONDITIONE:
SI NON NVPSERIT, VLTIMIS
VOLVNTATIBVS ADJECTA,

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

GVILIELMO HENRICO

DUCE SAXONIAE, JULIACI, CLIVIAE, MONTIUM
ANGARIAE ET WESTPHALIAE, & RELIQUA

SENSU ILLUSTRIS FACULTATIS JURIDICAE

SUB PRÆSIDIO

JO. SALOMONIS BRUNQVELLIJ

J. U. D.

PATRONI AC PRÆCEPTORIS SUI OMNI OBSERVANTIAE
CULTU PROSEQVENDI

IN ILLUSTRIS ACADEMIA JENENSI
MDCCXXII. d. MAJ.

PVBLCO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTET

HEINRICUS BLOCK,

Esena Frisius.

JENAE,

LITTERIS MARGGRAFIANIS.

80
1722/4
~~136~~
5
/

Handwritten note on the left margin:
H. Block: De conditione si non nupsit

8

DE...
DE...
SI NON HABERET VIMIS

DOMINUS
GUILIELMO HENRICO

CONSENSU ILLIUS FACULTATIS JURIDICAE

JOHANNIS BRUNOVII

HENRICUS BLOCH

Hans Jahn

LENAE
LIT. ERAS & CO. EDITORES

DOCTISSIMO RESPONDENTI

S P D.

P R Æ S E S.

Valde mihi placuit Dissertatio tua doctissime BLOCKI, partim quod in origines Juris à Te pertractati inquisiveris, illudque ex ipsis fontibus, antiquitatibus scilicet Ebraeorum, Græcorum, ac Romanorum per varias ætates ad Imperatoris Justiniani usque tempora perduxeris, partim quod dein praxin cum Theoria feliciter junxeris. Ad primum enim quod attinet, illorum mihi semper arrisit institutum, qui dum juris materiam quandam sibi elaborandam proponunt, illam à primis initiis repetunt, causas ejus, origines, ac vicissitudines accurate indagant, & denique, quid in foris nostris circa eam obtinet, indicant, opinionibusque celebriorum Doctorum, ac Scabinatum præjudiciis confirmant. Ipse sacratissimus Imperator Justinianus, dum in Institutionibus suis de Testamentis agit, præcipit, illorum originem repetere, ut nihil penitus antiquitatis ignoretur. Eandem juris veteris & novi conjunctionem in T. Aristonis laudibus Plinius Libri 1. Epist. 22. & Lib. 8. epist. 14. ponit. Ad secundum quod refert, perutilis & frequens in foris nostris est disputatio de conditione: si non nupserit, ultimis voluntatibus addita, cum mariti nil magis optent, quam quod

quod illorum viduæ amorem mutuum perpetuâ viduitatis castitate rependant, ac cum Didone apud Virgilium L. 6. Aeneid. canant:

Ille meos primus qui me sibi junxit, amores,
Abstulit, ille habeat secum seruetque sepulchro.

Quo liberi eorum per secundas nuptias non defrauderentur, vel defunctus ejusque familia, si secunda nuptiæ forsan essent infelices, injuriâ quadam afficeretur. Vtrumque optimè pertractasti; Hinc gratulor Tibi de erudito hocce specimine edito, gratulor parentibus tuis de filio, cujus mores ac industria amplissimam gloriæ ac felicitatis messem augurantur. Pergas modo ea, quâ incepisti viâ, tunc non deerunt justa diligentia Tuâ studiorumque præmia, quæ ut feliciter eveniant, animus appreeor atque voveo, Scrib. Jenæ d. Maj. Anno MDCCXXII.

COROLLARIA.

Non datur jus Gentium à jure Naturæ diversum.
Servitus non est contra jus Naturæ
In liberorum nuptiis parentum subsequens rati habitio
hodie sufficit.
Jurisdictionis modernæ forma non ex Jure Romano est
dijudicanda
Legitimi etiam per subsequens matrimonium in feudis
non succedunt.

corp

Inter

ISSERTATIONIS CONSPECTUS
 DE
 CONDITIO NE SI NON NUPSERIT : ULTIMIS VO-
 LUNTATIBUS ADJECTA.

- §. 1. **M**atrimonii commendatio. mul PETRUS MÜLLERUS, BRUSSELIUS & PETRUS de GREVE.
- §. 2. Favor matrimonii odiumque cœlibatus & viduitatis apud Ebræos & Græcos. §. 10. Quid PAPINIANUS de hac conditione senserit?
- §. 3. Apud Romanos veteres. §. 11. TERENTII CLEMENTIS de hac conditione sententia.
- §. 4. De origine ac dispositione Legis Julix & Papiæ Poppææ. §. 11. & 13. Quod hæc conditio ultimis voluntatibus adjecta, pro non addita fuerit habita, sive directo sive per indirectum impediret matrimonium.
- §. 5. Quod lex Julia tempore prior fuerit Lege Papiæ Poppææ. §. 14. De diversa lectione notabilis L. 100. de condit. & demonstrat, scilicet Florentina & Haloandrina.
- §. 6. Notantur CUJACIUS & FRANTZKIUS, qui diversam harum Legum fuisse sententiam existimant. §. 15. Lectionem Haloandrinam Florentina esse meliorem probatur.
- §. 7. Quod Lex Julia & Papiæ Poppææ conditionem; si non nupserit, ultimis voluntatibus adjectam, rejecerit. §. 16. Rejiciuntur objectiones ab ANTONIO AUGUSTINO contra lectionem Haloandri moræ.
- §. 8. Dispositio legis Julix & Papiæ circa conditionem: si non nupserit, ultimis voluntatibus additam. §. 17. Quare conditio; si non nupserit; ab ultimis voluntatibus rejecta fuerit à Jsis Romanis.
- §. 9. Quænam JULIANI & MÆCIANI de hac conditione fidei commissio addita fuerit sententia, & an CAJUS cum illis conciliari possit notantur si- §. 18. Quod subsecuta Legem Juliam & Papiam Jurisprudencia hanc conditionem personis

- jam pridem nuptis non aliter remiserit, quam si intra annum nubere, jurarentque, se non libidine sed liberorum procreandorum causa ad secundas nuptias convolare.
- §. 19. Quod hocce votum solenne fuerit Romanis in matrimoniis.
- §. 20. Temperamentum Legi Juliae superadditum vocatur à Justiniano Lex Miscella non ab autore Julio Miscello quod probatur, simulque Justinianus ab imputatione doctissimi HOFFMANNI liberatur.
- §. 21. Lex Miscella Julia dicta est, non quod caput Legis Juliae fuerit sed additamentum quoddam & correctio.
- §. 22. Quod probatur.
- §. 23. Unde hæc lex dicta fuerit Miscella?
- §. 24. Quod JUSTINIANUS Legis Miscellæ dispositionem in L. 2. & 3. C. de indicta viduit. sustulerit, & conditionem si non nupsit, simpliciter remiserit.
- §. 25. Quid JUSTINIANUS in dictis Legibus statuerit?
- §. 26. De differentia conditionis si non nupsit, & si vidua erit, vel quociens vidua erit.
- §. 27. Ratio hujus constitutionis Justinianæ.
- §. 28. Quæ Imperator JUSTINIANUS in L. 2. & 3. C. de indicta viduit constituit per caput 43. & 44. Nov. 22. iterum abrogavit, Legemque Miscellam fere reduxit.
- §. 29. Quænam Imperatoris in dictis capitibus sit sententia?
- §. 30. Constitutionem hanc Justinianeam ad viduos viduasque tantum non ad virgines & juvenes pertinere, probatur.
- §. 31. Num dispositioni Imperatoris locus sit, si extraneus viduæ alienæ legatum sub hac conditione relinquat, quod FRANZKIUS negat.
- §. 32. Deciditur hæc questio affirmative contra FRANTZKIUM, notanturque LAUTERBACHII, LYNCKERUS, BERGERUS, MULLERUS.
- §. 33. Respondetur ad FRANTZKII rationes.
- §. 34. Notatur Imperator Justinianus quod tam varius fuerit in condendo jure suo, circa conditionem si non nupsit ultimis voluntatibus additam simulque alia exempla ejus variationis adducuntur.
- §. 35. Inquiritur in rationem hujus variationis & dispositionis cap. 43. & 44. Nov. 22.

- §. 36. De usu practico hujus juris pertractari, quod scilicet hæc conditio moribus nostris haud impedimento sit primis nuptiis, etiam in illis foeminis quæ quidem nupserunt, non tamen mulieres factæ, imo in spoliatis virginitate.
- §. 37. Ostenditur conditionem hæc juveni vel virgini adscriptam sustineri, si in casum existentis matrimonii pia causa vocetur.
- §. 38. An dispositio Imperatoris Justiniani in cap: 43. & 44. Nov. 22. viduos viduasque teneat, notantur GROENEWEGEN aliique qui hoc negant.
- §. 39. Conditionem si in viduitate permanferis, neque turpem esse neque contra bonos mores neque contra publicam utilitatem declaratur.
- §. 40. Dispositionem cap: 43. & 44. Nov. 22. & Authent. cui relictum C. de indicta viduit. jure canonico minus esse correctam probatur.
- §. 41. Concluditur dispositioni Nov. 22. & Authentica cui relictum C. de indicta viduitate esse standum quod autoritate DD. & præjudicio scabonorum Lipsiensium probatur.
- §. 42. Alia facti species cum Responso Istorum Helmstädiensium proponitur.
- §. 43. Sententia in dissertatione defensa Duobus Responsis Istorum Jenensium firmatur.

S. I.

Inter reliqua societatum civilium firmamenta & fulcra primas jure quodam suo tenent legitima civium matrimonia, ex quibus homines ac familiae proveniunt, imperiisque ac civitatibus constituendis velut materies oritur. SAMUEL PUFFENDORFF de Jure Nat. & Gent. Libr. VI. cap. I. Quare sacratissimus Imperator JUSTINIANUS, matrimonia in prooemio Nov. xxxix. ob utilitatem commendans, recte mihi dixisse videtur. *Nuptiis nihil hominibus est utilius, tanquam solis facere homines valentibus, idem in prooemio Nov. xxii. Si matrimonium sic est honestum ut humano generi videatur immortalitatem artificiose introducere & ex filiorum procreatione renovata genera manent jugiter Dei clementia quantum est possibile nostrae immortalitatem donandae natura; recte nobis studium est de nuptiis: Et Imperator JUSTINUS in Nov. II. (*) in prooem. Nihil in rebus mortalium perinde venerandum est, atque matrimonium. quippe ex quo liberi omnisque deinceps sobolis series existat, quod regiones atque civitates frequentes reddat, unde denique optima Respublica coagmentatio fiat. Sic LEO Imperator in Nov. xxvi. de matrimonii utilitate scribit. Magnam sane excellensque donum à Deo creatore ad mortales promanavit matrimonium, non modo enim naturae mortis ingluvieri obnoxia opera fieri, humanoque generi perpetuitatem largitur, id dum ab illa depasci-*

itur

tur, non omnino deperire finens, verum etiam per liberorum procreationem, permagna alioquin hominum vite praestat.

* Refertur vulgo hæc Novella inter Novellas JUSTINIANI & quidem numero CXL, quæ tamen secunda JUSTINI minoris qui filius fuit JUSTINIANI adoptivus, novella est constitutio ut ARGYLÆUS, JACOBUS CUIACIUS, CONRAD RITTERSHUSIUS & celeberrimus Tarracoenfium Præful ANTONIUS AUGUSTINUS in paratilis seu scholiis ad Novellas ad notantur.

§. 2.

Cum itaque fons ac fœturigo omnium societatum civilium legitima civium dici merentur matrimonia, quippe per quæ diuturnitatis memoriam ut CALLISTRATUS in L. 220. D. de Verborum Signif. loquitur, nobis in ævum relinquimus, gentes cultiores moratioresque summo illa semper profecuta sunt favore, ac in coelibatum viduitatemque pœnas statuerunt sat graves, unde etiam HORATIUS sapientiam apud veteres fuisse ait:

Concubitu prohibere vago, dare jura maritis

Antiqui enim Ebræi referent JOHANNE SELDENO Lib. 5. c. 3. de jure Naz. & G. juxta disciplinam Ebræorum tradebant, effato illo divino Geneseos 1. *crefcite & multiplicamini & replete terram liberis gignendis*; omnes teneri, ut ante vigesimum annum uxorem ducant, procreationique sobolis studeant, contraficientes vero similes esse latronibus, iisque qui sanguinem effundunt vid. LEIDEKKER de Republ. Ebræorum Lib. 6. c. 8. eadem de hodiernis judæis refert P. C. KIRCHNER Rabbi à Judaismo ad christianismum conversus in Tract. sub titulo *Judaïshes Ceremoniel* cap. 2. Erfurd. 1717. edit. Sapientissimi Græcorum Legislatores cives suos liberis procreandis operam dare jufferunt, gravesque narrante PLUTARCHO in Camillo pœ-

nias

nas iam cœlibes proposuerunt, ita ut cœlibatus actio apud Athenienses quam *ἀγαθὴ δίκη* & apud Lacedæmonios iudicia de feris nuptiis quæ *δίκη ἀγαθὴ* vocarunt fuisse ex POLLUCE tradat NICOLAUS CRAGIUS Ripensis Lib. 3. de Republ. Lacedæm. Spartanorum Legem connubialem recitat AELIANUS Variar. Histor. Libr. 6. c. 6. *Qui tres filios Republica suppeditaret, is ab excubiis liber esset, qui vero quinque ab omnibus publicis officiis & sumptibus immunitatem haberet.*

§. III.

Romani sicuti curam ornandæ augendæque civitatis nunquam abjecerunt, ita omnem moverunt lapidem, quo fecundas redderent familias, proleque suam replerent civitatem, reperimus enim apud DIONISIUM HALICARNASSENSEM, locus est Libro IX. legis mentionem, quæ cœlibes esse cives Romanos prohibuit, partemque officii Censorii fuisse prohibere cœlibatum CICERO Libr. II. de Legibus testis est. Hinc Censores juramento cives ad id adegisse, ut profiterentur palam, num ex animi sui sententia uxorem haberent, legimus apud GELLIUM Libr. IV. Noct. attic. cap. 20. *Censor aiebat de uxoribus solenne juramentum, verba ita erant concepta: Et tu ex animi tui sententia uxorem habes? Qui jurabat cavillator quidam & canonicula & nimis ridicularius fuit. Is locum esse sibi joci dicendū ratus, cum ita uti mos erat, censor dixisset. Et tu ex animi tui sententia uxorem habes? Habeo equidem inquit uxorem, sed non ex animi tui sententia, tum Censor cum, quod intempestive lascivisset, in ararios retulit causamque hanc joci scurrilis apud se dicti subscripsit; plura de hâc cœlibum censura lectu digna invenies apud JUSTUM LIPSIUM. Libr. I. Variar. Lect. cap. I. & CHRISTIANUM THOMASIUM in dissert. de Judicio s. Censura morum Hal. 1702. habita. Unde*

de Q. METELLI NUMIDICI elegans apud eundem GELLIUM L. I. cap. 6. de uxore ducenda proleque augenda extat oratio, quam OCTAVIUS AUGUSTUS CÆSAR cum de maritandis ordinibus ageret velut eo tempore scriptam in senatu recitavit, sic enim SUETONIUS TRANQUILLUS in Augusto cap. 89. loquitur. *Etiā libros totos & senatui recitavit, & populo notos per edictum fecit, ut orationes Q. Metelli de prole augenda & Rutilii de modo edificiorum, quo magis persuaderet, utramque rem non à se primo animadvertam, sed antiquis jam tunc curæ fuisse.* Imo quo eo magis cives ad capesenda matrimonia animum adjicerent, suadentibus M. FURIO CAMILLO & M. POSTHUMIO ALBINO Censoribus, eos qui ad senectutem cœlibes pervenerant, vel in viduitate permanerant, aes aliquod in ærarium deferre jusserunt, cuius relictis est VALERIUS MAXIMUS Libr. 2. cap. 9. vocabatur, que illud multa genus, quod viduus dabat viduivium, quod ecclejs uxorium, ita enim FESTUS antiquus Grammaticus in fine librorum de Verborum Significatione inquit: *Uxorium pependisse dicitur, qui quod uxorem non habuerit, as populi dedit, conferantur quæ JOSEPH SCALIGER ad Festum & TURNEBUS ad Libr. II. Ciceronis de Legibus p. 172. annotarunt.*

§. IV.

His demum OCTAVIO AUGUSTO CÆSARE autore A. U. C. DCCXXXV. accessit Lex JULIA de maritandis ordinibus, quam eo seniore Lex PAPIA (*) POPPEAM. PAPIO MUTILO & Q. POPPEO S. Coss. suffectis non ordinariis A. U. C. DCCCLII. subsecuta est. Quibus legibus prudens id egit Imperator, partim ut ærarium, quod per diuturnum civile bellum susceptum inter Pompejum & Cæsarem & inter Pompejum Lepidum & Brutum ingentibus sumptibus.

bus erat exhaustum repleret, publicisque necessitatibus orrureret, quare ab Imperatore JUSTINIANO in L. un. C. de caduc. tollend. & in constitut. de confirmatione digestorum ad Senatum & omnes populos: Romano- rum temporum & calamitatum dicitur testis, partim ut cives Romani matrimonia inirent, ac exhaustam civilibus bellis Rempublicam prole replerent, quam legis ratio- nem SOZOMENUS Libr. 1. Histor. Eccles. cap 9. indicat. Tulerunt hanc legem (scilicet Juliam de maritandis ordi- nibus) veteres Romani, cum spectarent futurum hac ratione, ut urbs Roma, & reliqua provincia Imperii Romani hominum multitudine abundarent. Etenim paulo ante hanc legem quamplurimos homines amiserant bellis civilibus absantos; hinc etiam à TERENTIO CLEMENTE in L. 64. D. de Condit. & Demonstrat. Lex utilis Reipublicæ sobolis procreandæ causa lata adpellatur. Ad quas Leges ex veteribus Ictis Romanis commentati sunt MAURICIANUS, MARCELLUS, CAJUS, TERENTIUS CLE- MENS, PAULUS & ULPIANUS, ex quarum fragmentis in digestis nobis servatis harum Legum capita diligentius eruit, & ad pristinum suum ordinem revocavit præstan- tissimus Ictorum JACOBUS GOTHOFREDUS (**). Dionysii filius, nec omittendi ANTONIUS AUGUSTINUS: LEVINUS TORRENTIUS, & FRANCISCUS BALDUINUS qui non minus ad illustrationem ac restitutionem harum Legum sim- bola sua contulerunt, ut & RAMEZ del MANZANO Hispa- nus qui teste GRAVINA in originibus juris civ. pag. 340. immanes ad has Leges commentarios edidit.

(*) Cum hac lege haud confundenda est lex PAPIA à PAPIO lata, cujus CICERO pro Archia Poëta meminit, quâ usi urbis pere- grini prohibebantur, imo vero omnes, qui Romani cives non erant exire cogebantur, quam legem idem CICERO dete- statur

statu Lib. 3. de officiis. Male inquit, etiam qui peregrinos urbibus
uti prohibent, eosque exterminant, ut Pennius apud Patres no-
stros Papius nuper. Monumentum hujus legis extat in nummis
L. PAPII CELSI C. illius PAPII Legislatoris filii, in quibus
tabella conspicitur, cum literis PAPII quam de hac lege Papia
interpretatur EZECHIEL SPANHEMIUS de usu & præstantia numi-
smat. VI. p. 180. Extitit etiam alia lex PAPIA, qua cautum,
ut focii & latini nominis in suæ quisque civitatis jus redige-
rentur, cujus legis disertis verbis meminit CICERO pro Balbo
cap. 23. unde errat CAROLUS SIGONIUS de antiquo jure Italiæ
Lib. 3. c. 1, qui eandem confundit cum Lege Papia de pere-
grinis.

(**) Reperiuntur hæc legis Juliæ de maritandis ordinibus & Pa-
pia Poppææ fragmenta à JACOBO GOTHOFREDO collecta suo-
que ordini reddita in quatuor fontibus juris civilis editis
Genev. in 4to a. 1653.

§. 5.

Legem itaque Juliam de maritandis ordinibus Pa-
pia Poppææ tempore esse priorem optimi ejus ætatis nos
edocent scriptores; ab eo enim tempore scilicet ab A.
U. C. DCCXXIV quo OCTAVIUS AUGUSTUS morum præ-
fecturam suscepit, usque ad annum DCCLXI in quem M.
PAPII MUTILI & Q. POPPÆI * S. consulatus incidit, in eo
occupatus fuit saluberrimus princeps, ut matrimonii
civium suorum certum modum præscriberet, præmiis
illos ad obeunda matrimonia invitaret, *argasidas* vero &
απαιδίας arctioribus subjiceret poenis, unde HORATIUS in
carmine seculari quod A. U. DCCXXXVI cecinit, sic
precatu;

Divæ, producas sobolem, Patrumque
prosperes decreta super jugandis
fœminis, prolisque novæ feraci

Lege marita.

B

ad

ad quod etiam allusisse videtur JUVENALIS Satyra. 9. v. 85. cum inquit.

Jam pater es, dedimus quod fama opponere possis
Jura parentis habes, propter me scriberis hæres
legatumque omne capis, nec non & dulce caducum
Commoda præterea junguntur multa caducis
si numerum si tres implevero.

Sed rem præ tumultu recusantium perficere non potuit, rejectaque lex multitudinis disensu fuit unde PROPERTIUS: II. 7.

Gavisa est certè sublata Cynthia lege

Qua quondam Edicta stemus uterque diu

Ne nos divideret

Usque dum eo seniore repetitis aliquoties rogationibus
lex Papiæ Poppæe lata fuit, in quam prioris legis capita
redacta fuerunt, quæque rei finem imposuit, quod expressis verbis CORNELIUS TACITUS gravissimus scriptor
Lib. 3. Annal. cap. 25. indicat.

(*) Fallitur itaque ISIDORUS in cap. quædam 2. distinct. cum scribit hanc legem sub OCTAVIANO AUGUSTO Papiam & Pompejum Consules tulisse, quem AVMARUS RIVALLIUS in historia juris civ. p. 248. sequitur.

§. 6.

Et si autem lex Julia de maritandis ordinibus Papiæ Poppæe tempore prior, non tamen si materiam species diversa ab illa fuit, hinc non probanda est JACOBI CUNACII & GEORGI FRANTZII celeberrimorum aliarum Ictorum quæ in prior in notis ad ULPIANI fragmenta Tit. 16. § 6. posterior resolut. 15. n. 8. fovet opinio: legem scilicet Juliam de matrimonio contrahendo Papiam vero Poppæam de procreandis liberis cavisse nec pro iis quicquam faciunt verba TERTULLIANI in Apologetico cap. 4. Nonne & vos

ca

experimentis illuminantibus tenebras antiquitatis, totam illam veterem & squallentem Legum sylvam novis principalibus rescriptorum & editorum securibus truncatis & caditis? Nonne vanissimas Papias leges, quae ante liberos suscipi cogunt, quam Julia matrimonium contrahi, post tanta auctoritatis senectutem heri Severus consentissimus princeps exclusit. Non enim ea est mens TERTULLIANI ac si diversum quid lex Julia & Papiæ Poppæe statuerit, sed tantum docet circa tempus, post quod debebant homines esse maritati, ac liberos habere, inter leges illas discrimen fuisse, legemque Juliam benignius egisse, severius Papiam Poppæam, hancque prius liberos voluisse suscipi, quam Julia matrimonium iniri, ideoque legem Papiam à Severo Imperatore esse exclusam, hoc est abrogatam, quod pluribus persequitur celeberrimus Lugdunensium Antecessor ANTONIUS SCHULTING in Jurisprudencia. Antijustinianea p. 614. n. 26. Quare etiam lex Julia de maritandis ordinibus cum lege Papiæ Poppæe deinde coaluit, ita ut utraque modo Papiæ, modo Papiæ Poppæe, modo Julia tantum, modo Julia & Papiæ audiat.

S. 7.

Sicuti autem hæc Leges Julia & Papiæ Poppæe ob augendam prolem replendamque pube civitatem erant late, ita etiam prohibitiones nuptiarum quocumque modo factas rejiciebant, impedimenta suscipiendorum liberorum removebant, viduitatesque ac coelibatus conditionem, heredi in ultima voluntate adscriptam, pro impossibili & non adjecta habebant, de qua conditione: si non nupserit; ultimæ voluntati addita specimen hocce academicum conscribere constituimus. Non vero detinendos illos, qui dissertationem hancce legunt, arbitramur, scrupulosa interpretatione vocabulorum in rubro dissertationis occurrentium, magis citra omnes

ambages rem ipsam aggrediemur, cum quilibet, qui jurisprudentiæ operam dat per se jam satis intelligat, quid conditio sit, quid verba: si non nupserit involuant quidve ultima voluntas denotet, id vero non possumus non hoc loco monere, nos per ultimam voluntatem intelligere & testamentum, & Codicillos, & fideicommissum imo & mortis causa donationem.

§. 8.

Facit autem ad institutum nostrum sequens Legis Juliae & Papiae Poppaeae capitulum à JACOBO GOTHOFREDO hunc in modum restitutum: SI QVI COELIBATUS AUT VIDUITATIS CONDITIONEM HÆREDI LEGATARIOVE INIUNXERIT, HÆRES LEGATARIUSVE EA CONDITIONE LIBERI SUNTO, NEQUE EO MINUS DELATAM HÆREDITATEM LEGATUMVE EX HAC LEGE CONSEQUUNTOR. Ex hisce verbis sole meridiano clarius patet, legum harum conditores prohibitiones nuptiarum in ultima voluntate factas in illarum favorem rejecisse, hæredes & legatarios indistinctè masculos pariter & fœminas, cœlibes & viduos à cœlibatus & viduitatis conditione in ultima voluntate iis adscripta liberasse, illosque ex legum harum dispositione nihilominus legatum, fidei commissum, donationem mortis causa, ac hæreditatem tali conditione oneratam consecutos fuisse, Quod etiam nisi à harum legum conditoribus factum esset, insignem legum ferendarum imprudentiam prodidisset, ridiculum enim fuisset, ordinibus justum matrimoniorum ineundorum modum præscriptisse, *μισογαμίαν* inhibuisse, in *πολυπαίδιαν* proemia in orbitatem vero poenas statuisse, nisi quæ nuptiarum contrahendarum libertati, liberisque procreandis impedimento esse possent, removerentur, quare rectè PAPIANUS eam hujus legis in L. 72. π^o de Condit.

&c

& Demonstrat. fuisse sententiam dicit: Ne quod omnino nuptiis impedimentum inferretur.

§. 9.

Hinc non mirandum veteres Ictos Romanos, qui ad legem Juliam & Papiam commentari sunt, quorumque fragmenta in Digestis supersunt, harum Legum dispositionem in responsis suis secutos fuisse, prohibitionem nuptiarum in ultima voluntate factam simpliciter rejecisse, conditionemque cœlibatus & viduitatis hæredi vel legatario adscriptam citra personarum discrimen tantquam bonis moribus & propagationi sobolis adversam pro non adjecta habuisse. Offert se primum JULIANUS in L. 22 π de Condit. & Demonstrat. *Quoties sub conditione mulieri legatur, si non nupsit, & ejusdem fideicommissum sit, ut Titio restituat, si nubat, commode statuitur, & si nupsit legatum eam petere posse, & non esse cogendam fideicommissum præstare. Juliano suo ad stipulatur MAECIANUS §. 1. L. 65. π ad Scrum Trebellan. Si testator rogasset heredem, ut restituat hereditatem mulieri, si non nupsisset, dicendum erit compellendum heredem, si suspectam dicat hereditatem adire & restituere eam mulieri, etiamsi nupsisset; Quamvis autem perspicua ac satis clara horum Ictorum in his Legibus mens sit, scilicet viduitatis conditionem legato vel fideicommissio adjectam vitari, mulieremque etiamsi nubat legatum petere posse, nec ad præstandum fideicommissum cogendam fore; turbas tamen multis videtur movere CAJUS in L. 14 π de Legat. 3. cum sic ait: *Non dubium est, quin si uxori legatum sit, si non nupsit, idque alii restituere rogata sit, cogenda est, si nupsit restituere.* In horum verborum interpretatione, juris interpretes magnas turbas cient, & ut est in veteri proverbio, fluctus in simpulo excitant, putantes; Cajum contra juris prin-*

B §

cipia

cipia & Legis Juliae & Papiae dispositionem, conditionem si non nupserit, pro impossibili & non adjecta non habere, eumque, mulierem, cui aliquid sub hac conditione legatum, idque alii restituere rogata sit ad restitutionem legati si nubat cogendam esse, statuere; Hinc ad conciliandum Cajum cum reliquis Ictis Romanis, qui ad Legem Juliam & Papiam commentati sunt, mulri symbola sua conferunt, sed diversa plane incedunt via. Alii enim Cajum in hac lege novum ac à legis Papiae Poppae sententia plane diversum jus proposuisse existimant, quorum tamen mihi non probatur opinio, cum alias CAJUS sibi ipsi esset contrarius, quippe qui in L. 63. § 1. de condit. & demonstrat. conditionem si non nupserit disertè pro dura ac impossibili habet, rejiciendamque illam censet qualis contrarietatis Cajum nemo recentiorum Ictorum instimulabit; Sunt qui existimant, conditionem si non nupserit fideicommissio adjectam, de quo casu loquitur Cajus in lege proposita, jure veteri pro non scripta habitam haud fuisse quâ in opinione est PETRUS MULLERUS in dissert. de odio secund. nupt. sed huic sententiae directo contrariantur JULIANUS & MAECIANUS in legibus § hoc allegatis, qui tamen cum CAJO ferè uno eodemque tempore vixerunt. vid. GVLIELMUS GROTIUS de vitis Ictorum Cap. 6. & 7: PHILIBERTUS BRUSSELLIUS de condit. Libr. 4. Tit. II. p. 292. Cajum non rectè scripsisse credit. PETRUS de GREVE Ictus in Exercitationibus ad Pandectarum loca difficiliora p. 514. distinguit inter fideicommissum uxori & mulieri sub conditione si non nupserit relictum & existimat uxorem si nubat cogendam esse ut fideicommissum restituat, sed mulierem etiamsi nubat, ad fideicom-

siq3

com-

commissi restitutionem non teneri, sed & hujus ICri
 conciliatio nobis non placet, quis enim non videt ex
 L. 13. §. de V. S. & §. 9. L. 25. §. de Auro & arg. leg. mulieris
 appellatione omnes fœminini sexus personas compre-
 hendi, ita CICERO teste QUINTILIANO in Libr. 6. c. 4. ob-
 jurgantibus quod sexagenarius Pompiliam virginem du-
 xisset, *oras mulier erit* respondit: deinde Lex Julia & Pa-
 pia non viduitatis tantum sed etiam cœlibtus conditio-
 nem ultimis voluntatibus adscriptam simpliciter rejecit
 quod ex omnibus textibus patet, imo cum §. 2. L. 62. §.
 de condit. & demonstrat. dicit: *Cum vir uxori, si à liberis ne
 nupserit, in annos singulos aliquid legavit, quid juris sit, Julianus re-
 spondit posse mulierem nubere & legatum capere*; nullam distinctio-
 nem inter uxorem & mulierem facit, potius hęc voca-
 bulis promiscuè utitur. Verum enim vero, si dicendum
 quod res est, non video quâ ratione cum reliquis ICtis
 Romanis & cum seipso in allegata L. 63. §. 1. §. de cond.
 & demonstr. CAJUS conciliari possit, nisi illorum veli-
 mus admittere conciliationem qui existimant, adverbium
 quin quo utitur CAJUS nihil aliud denotare, quam
 quo minus, ut non, quod non, adeoque hanc Caji in
 dicta lege esse sententiam: Non dubium est, quod si
 uxori legatum sit, si non nupserit, idque alii restituere
 rogata sit, non cogenda est, si nupserit restituere, pro
 quâ conciliatione aliquo modo facere videtur GELLIUS
 qui Libr. 17. cap. 13. Dubium admodum suâ jam ætate
 adverbii quin fuisse significatum asserit.

§. 10.

Videbimus etiam quanam PAPIANIANI ICtorum Prin-
 cipis de conditione, *si non nupserit* ultimis voluntatibus
 addita fuerit sententia, pertinent hęc verba §. 5. L. 72. §.
 de

de condit. & demonstrat. *Mevia si non nupserit fundum cum morietur lego, potest dici eam confestim admitti ad legatum: duo in hoc paragrapho quinto lectus dicit, si non nupserit, & deinde adjicit diem incertum si morietur, quoad primum res erat facillima, quia hæc conditio ex dispositione legis Juliae rejiciebatur, sed quia adjecit cum morietur, an expectanda esset mors illius? non immerito poterat dubitari cum dies incertus in testamentis faciat conditionem; juxta eundem PAPINIANUM in L. 75. § de cond. & demonstrat. dies autem incertus est cum ita scribitur: Heres meus cum morietur decem dato ut inquit POMPONIUS in § 2. L. 1. § de condit. & demonstrat. sed respondet Papinianus, mulierem confestim admitti ad legatum, & hoc recte, nam cum testator dicit, Mevia lego fundum si non nupserit, cum morietur idem est ac si dixisset, Mevia lego fundum si usque ad ultimum vitæ hanc vitam vidua permanferit, nunc vero conditio perpetuam viduitatem inducens ob expressam Legis Juliae & Papiæ dispositionem § 8. à nobis adductam indistinctè remittebatur. Aliam speciem memorabilem & plane singularem, de qua inter Doctores sæpe in materia de jure accrescendi controuertitur tractat PAPINIANUS in L. 74. § de condit. & demonstrat. verba responsi hæc sunt: Mulieri & Titio ususfructus si non nupserit mulier relictus est, si mulier nupserit quamdiu Titius & vivit & in eodem statu erit, partem ususfructus habebit, tantum enim beneficio legis ex legato concessum esse mulieri intelligendum est, quantum haberet si conditioni paruisset. Nec si Titius qui conditione defectus est, legatum repudiet, ea res mulieri proderit. Est autem hæc hujus legis sententia; Cajæ & Titio legatur ususfructus sub conditione si Caja non nupserit, conditio utramque tenet, sed Cajæ remittitur admittiturque etiam si nubat ad*

ad legatum, propterea quod ea conditio, quæ avocet mulierem à nuptiis, tanquam publicæ utilitati contraria ex Legis Juliæ & Papiæ dispositione rejicitur, & pro non scripta habetur. Sed quaritur, utrum Caja hoc modo totum usufructum consequi debeat, an vero & Titius pro parte dimidia sit admittendus? Sane quia Titius defectus est conditione legato adscripta, quoniam Caja nupsit, videtur usufructus totus pertinere ad Cajam jure accrescendi, verum respondet PAPINIANS subtiliter: *Tantum beneficio legis ex legato concessum esse mulieri, intelligendum est, quantum haberet si conditioni paruisset*, ideoque vult PAPINIANS Cajam totum usufructum minime habituram, sed ita dividendum esse, ut Titius quamdiu vivit, & in eodem statu manet, partem obtineat, sæpe enim evenit, ut quod quis non habet per se, per alium vel propter alium habeat; ut in L. 55. π de acquir. vel omissis hared. abstinere nobis licet ab hæreditate propter alium quod jure nostro alias non licet, & in L. 10. π Quemadmod. servit. amitt. per alium retineo quod per me retinere non possum. Quod si vero Titius partem suam repudiet, vel capite minuatur, vel morietur, an Cajæ utpote re verbisque conjunctæ Titii pars accrescat? negat & hoc PAPINIANS: *Nec, si Titius qui conditione defectus est, legatum repudiet, ea res mulieri proderit.* excluditque regulam juris accrescendi, quæ re verbisque conjuncto portionem deficientis adjicit, & hoc rectè, ne Cajæ cui singulari jure (scilicet ex Legis Juliæ dispositione) contra voluntatem defuncti ab favore matrimonii fuit subventum, per juris communis regulam iterum succurratur, conferantur JACOBI CUVJACH recitationes ad Papiniani Lib. 32. Quæst. & FRANC. DVARENVS Libr. II. de jure accrescendi cap. 20.

C

§. II.

Alium casum TERENTIUS CLEMENS in Librum 4. ad legem Juliam & Papiam retulit, qui extat in L. 62. π §. 2. de condit. & demonstrat. in hæc verba: *Cum vir uxori si à liberis ne nupserit in annos singulos aliquid legavit, quid juris sit? Julianus respondit, posse mulierem nubere, & legatum capere, quod si ita scriptum esset, si à liberis impuberibus ne nupserit, legem locum non habere, quia magis cura liberorum, quam viduitas injungeretur.* In hocce §. Idem distinctionem facit inter conditionem mulieri à testatore in ultima voluntate adscriptam si à liberis (i. e. quamdiu liberos habebit, & si ab impuberibus liberis (i. e. quamdiu liberi impuberes erunt) non nupserit, putatve priori casu legi Papiæ Poppæ locum esse, adeoque conditionem si non nupserit vitari, & mulierem nubentem nihilominus legatum sibi relictum petere posse; posteriori vero casu non aequè, & hoc rectè; posteriori enim casu testator magis curam liberorum quam viduitatem injungere videtur, & etiamsi viduitas hoc modo injuncta fuerit, non tamen in perpetuum sed ad tempus, id est quamdiu liberi impuberes erunt, est adscripta, nunc vero Lex Julia & Papiæ Poppæ eam tantum remittit conditionem, quæ perpetuam non temporariam inducere videtur viduitatem, uti Lex Aelia Sentia remittebat viduitatem non temporariam sed perpetuam à liberto patrono jurejurando promissam. L. 6. π de jure patron. & L. penult. & ult. π Qui & à quibus manumissi liberi non fiunt & ad L. Aeliam Sentiam.

Conditio vero quæ impedit matrimonium contrahi, ultimæ voluntati adscripta jure Digestorum pro non adita habetur, sive directo impediatur matrimonium, ut
con-

conditio si non nupserit, sive indirectè ut quælibet alia conditio, quæ matrimonii incundi liberam voluntatem aufert, eum in modum ut hæres vel legatarius legatum sive hæreditatem possit vindicare ac si talis conditio à testatore adscripta non fuisset. Audiamus TERENTIVM CLEMENTEM in L. 64. π de condit. & demonstrat. Hoc modo legato dato, si Lucio Titio non nupserit, non esse legi locum Julianus agebat. Quodsi ita scriptum esset, si Aricia non nupserit, interesse an fraus legi facta esset, nam si ea esset, quæ alicubi nuptias non facile possit invenire, interpretandum ipso jure rescindi, quod fraudandæ legis gratia esset adscriptum, legem enim utilem Reipublicæ sâbolis scilicet procreanda causa latam, adjuvanda interpretatione; Duas in hac lege Ictus proponit species, unam si legatum relictum sit sub conditione ne Lucio Titio nubat, alteram; ne Aricia nubat, quoad primam respondet cum Juliano legi Papiæ Poppææ locum non esse, mulieremque aut parere debere, aut legatum amittere decidit, cujus decisionis rationem aperit CAJVS in provem. Lib. 63. π de condit. & demonstr. Cum ita legatum sit, si Titio non nupserit, vel ita si neque Titio neque Sejo neque Mevio nupserit & denique si plures persone comprehensæ fuerint, magis placuit, cuilibet eorum si nupserit, amissurum legatum nec videri tali conditione viduitatem injunctam, cum alii cuilibet satis commode possit nubere. Quoad alteram speciem TERENTIVS CLEMENS idem asserit, modo alibi facile nubere possit, quodsi vero locus in fraudem legis Juliae & Papiæ fuerit adjectus, cum alio loco commode nuptias non sit inventura, conditio illa tanquam in fraudem legis adjecta remouetur, legatariusve, ac si conditio adjecta non fuisset ad legatum admittitur; Quodcunque enim in fraudem legis Juliae ad impediendas nuptias scriptum est, nullam vim habere ait PAPINIANVS §. fin. L. 79. π de condit. & demonstr. veluti si Titio patri centum lege-

legetur si filia quam in potestate habet, non nupserit, vel si filiofamilias ita legatum sit, si pater ejus, uxorem non duxerit, hoc enim casu cum pater, quo legatum consequatur facile perficere possit, ne filia nubat, jus conditiones ita conceptas reprobavit, rejiciendasque censuit, perinde atque si in legatarii personam cecidissent.

§. 13.

Idem juris est si Mevia jussu fuerit homini indigno nubere, quæ enim Titio nubere jubetur, ceteris omnibus nubere prohibetur itaque si Titius indignus sit, tale est quale si generaliter scriptum esset: *si non nupserit*, imo si verum amamus durior hæc conditio est quam illa, *si non nupserit*, nam & cæteris omnibus nubere prohibetur, & Titio cui inhonestè nuptura sit, nubere jubetur ut ait CAJVS §. 1. L. 63. π de condit. & demonstrat. vel ut BALDVS loquitur. *Uxori carere marito melius est, quam malum maritum habere.* Vel si hoc modo Seja aliquid fuerit relictum si arbitrato Titii nupserit, ut bene respondet PAPINIANVS in §. 4. L. 72. π de condit. & demonstrat. etiamsi enim palam non prohibeantur nuptiæ, sed tantum testator vult, ut Seja si nubat, Titii arbitrato nubat, perinde tamen est, atque si dixisset, si non nupserit, cum nuptias ejus ex alterius arbitrio pendere voluerit, impedimentum enim nuptiis facile injici potest, imo per indirectum indicitur viduitas, si Titius arbitrari nolit, vel nullam conditionem nuptiarum comprobet. GRASSVS recept. sentent. quæst. 50. n. 9. CASTRENSIS Consil. 301. n. 1. DIDACVS COVARRUVIAS de matrimonio P. 2. c. 3. §. 8. n. 3. Nunc vero hæc legis Juliae & Papiæ fuit sententia, ut ne minimum quidem impedimentum nuptiis inferatur, ideoque Seja,

Seja, etiamsi sine arbitratu Titii vivo Titio post mortem testatoris nubat, legatum capiet, imo si Titius vivo testatore decedat, Sejam legatum accepturam respondit PAPINIANVS, quamvis enim Titio defuncto & testatore superstite defecta conditio videri possit, deficiens tamen conditio obesse non debet, quam Seja vivo etiam Titio negligere poterat, quem in modum etiam respondit PAVLVS in L. 28. π de condit. & demonstrat. & POMPONIVS in §. 1. L. 54. π de Legat. 1. cum inquit: *Si Titie legatum relitum est, si arbitratu Seji nupsisset, & vivo Testatore Sejus decessisset, & ea nupsisset legatum ei deberi.*

§. 14.

Antequam hinc discedamus jucundum erit inquisivisse in genuinam lectionem & sententiam notabilis illius legis 100. π de condit. & demonstrat. offerunt vero se duæ eæque diversæ hujus legis lectiones, una Florentina, altera Haloandrina; in Tusco MSSto ita legitur. *Titia si non nupsit, ducenta: Si nupsit centum legavit: nupsit mulier, ducenta non etiam centum residua petat. Ridiculum est enim eandem & ut viduam & ut nuptiam admitti.* In Haloandrina editione hæc sunt legis verba: *Titia si nupsit: ducenta, si non nupsit centum legavit, nupsit mulier ducenta, non etiam centum residua petat. Ridiculum & enim eandem & ut viduam, & ut nuptiam admitti.* Quodsi itaque sequamur lectionem Codicis Florentini sequens à Papiniano in hac lege proponitur species: Legavit Merius viduæ cuidam Titie ducenta, si non nupsit & centum, si nupsit, vidua nupsit, & quia juxta legem Juliam talis conditio, si non nupsit: habetur pro non adjecta, vidua non centum sed ducenta pro legato accipit, sed non contenta ducentis, etiam residua centum petit, quia nupsit, & in hoc voluntatem testatoris adim-

plevit, viduitatis vero conditio pro non adjecta habetur, sed PAPIANVS responder, Ridiculum esse, mulierem & ut viduam (quatenus in viduitate permanfit) & ut nuptam admitti; Verum enim vero ridiculum id quidem erat ex mente testatoris, (quia testator non censebatur voluisse contraria) ut haberet 100 & non haberet, contenta scilicet 100, qualia contraria sunt, si ratione legati consideremus Titiam tanquam eam, qua nupsit, & qua non nupsit; ast id non erat ridiculum per consequentiam juris; Sic si testator pro dimidia parte suorum bonorum Cajum instituit heredem & prohibet, ne alteram dimidiam accipiat, Cajus sine dubio dum testator non disponit, quis alteram dimidiam tanquam haeres accipere debeat, totam jure accrescendi accipit hereditatem, & ridiculum non est in hoc casu spectari testatoris voluntatem & non spectari, spectari dum Cajus ex voluntate testatoris pro dimidia parte haeres admittitur, & non spectari dum admittitur contra testatoris voluntatem etiam ad alteram dimidiam partem ob consonantiam juris, qua vult ne paganus pro parte testatus & pro parte intestatus decedat. Ita juxta consonantiam juris in specie à Papiniano proposita conditio, si non nupsit habetur pro non adjecta, & quoniam adest altera conditio si nupsit etiam residuum, centum accipit Titia si nupsit, perinde enim habetur, ac si testator dixisset 200 Titia habeat pure, (quia conditio si non nupsit ex Lege Julia & Papia pro impossibili & non adjecta habetur) & 100 habeat sub conditione, si nupsit.

s. 15.

Quare melius esse censemus, si sequamur lectionem Haloandrinam: *Titia si nupsit ducenta; si non nupsit centum lega.*

legavit &c. Juxta hanc enim lectionem 1.) nullum resultat absurdum, omniaque facile patent 2.) lectio hæc, ut celeberrimus Practicus JACOBVS MENOCHIVS Libro 4. præsumt. 83. n. 21. & 22. ait. Legibus & moribus hominum convenit, illis, quia leges utilitatis publicæ causâ homines ad nuptias invitant, his quia homines solent plus relinquere matrimonium contrahentibus, ut inde onera ipsius matrimonii perferre possint, quam in cœlibatu viventibus. 3.) Quia non probabile est Papinianum Ictum subtilissimum & incomparabilem, cujus alias singularis prudentia in interpretatione ultimarum voluntatum enituit in hac lege tam absurdam fovisse opinionem. Nam aut spectamus solum testatoris voluntatem, aut simul juris consonantiam, priori respectu non apparet, cur Titia in casu secularum nuptiarum petere possit ducenta, quia hoc casu juxta testatoris voluntatem ei solum centum sunt deputata, posteriori respectu Titia utique ducenta & simul centum petere potest, ducenta, quia conditio, si non nupserit juxta juris consonantiam vitatur, nec debet impleri ob favorem nuptiarum, centum etiam, quoniam in casu nuptiarum testator ipsi centum reliquit, nec obstat ratio in lege citata: *Ridiculum est enim eandem & ut viduam & ut nuptiam admitti.* Nam hæc ratio procedit quidem si solum spectamus testatoris voluntatem juxta quam Titia non 200, sed solum 100 accipit in casu secularum nuptiarum, si vero simul spectamus consonantiam juris & testatoris voluntatem, non est ridiculum Titiam ut viduam & ut nuptiam admitti, scilicet admittitur ut vidua juxta juris consonantiam ad 200, & ut nupta ad 100 juxta testatoris voluntatem.

Taxat quidem celeberrimus Tarraconensium Præsul
 ANTONIVS AVGVSTINVS Libr. I. Emendat. & opinion. jur.
 c. 2. lectionem Haloandrinam, sed nihil contra illam ur-
 get, quam hæc: Sed oblitus Haloander esse videtur quod
 capite LXXII ad L. Mulieri & Titia 74. ꝛ de condit. &
 demonstrat. scriptum esset, perinde scilicet haberi ac si
 mulier conditioni paruisset. Sed respondemus in L. 74. ꝛ
 de condit. & demonstrat. unam solum testator expressit
 conditionem, si non nupserit, quæ utique juxta juris
 consonantiam & per fictionem juris perinde habetur, ac
 si mulier conditioni paruisset, licet revera non paruerit,
 dum contra voluntatem testatoris nupsit. Verum in L.
 100. ꝛ de condit. & demonstrat. non una sed duplex à
 testatore ponitur conditio, si nupserit & si non nupserit,
 ut illo casu centum hoc ducenta acciperet Titia dum igitur
 duplex habetur respectus in citata Lego 100, alter ad
 testatoris voluntatem, alter ad juris consonantiam, de-
 bebimus legem illam sic explicare, ut nullum producat
 absurdum, quod contingit, si retineamus Florentinam
 lectionem, nec obstat, quod MSSum Florentinum sit
 fons ex quo omnia reliqua exemplaria promanarunt,
 quodve exinde ejus lectio omnibus cæteris sit præferen-
 da, ad hoc enim respondetur, esse quidem lectionem
 Codicis Florentini omnibus præferendam, & non te-
 mere ab illa recedendum, quodsi vero citra absurdum
 illa salvari nequeat, potius correctionem Florentini ex-
 emplarum quam absurdum esse admittendum, accedit,
 quod ob antiquum inusitatumque literarum ductum
 MSSum Tuscum non rectè semper fuerit descriptum,
 quod satis superque ostendit LAURENTIVS THEODORVS
 GRO-

GRONOVIVS in Emendationibus Pandectarum juxta Florentinum exemplar examinatis. Lugd. Batav. 1685. in 8vo editis.

§. 17.

Quod vero conditio: si non nupserit, ultimis voluntatibus adscripta à Ictis Romanis rejecta, ac pro non scripta habita fuerit, ex interiori jurisprudentia Romana nobis erit deducendum. Liberrima nempe civibus Romanis testandi per Leges XII Tabularum concessa erat facultas; in iis enim cum fuisset cautum: PATER FAMILIAS VII LEGASSIT SVPER PECVNIAE, TVI ELA VE SVÆ RE ITA JVS ESTO, suo arbitrio de bonis suis disponebant, rataque illorum ultimæ habebantur voluntates, sive pure, sive sub conditione, vel quocunque modo hæredes suos instituerint. Cum vero ii, quibus legum demandata erat cura, animadverterent, cives Romanos hæredibus vel legatariis suis condiciones impossibiles, vel quæ contra leges ac bonos mores essent, abscribere suaque testandi facultate saepius abuti, disputatum inter illos fuit, an conduceret hanc testandi facultatem, quæ civibus competebar, restringere, nec ne? & obtinuit post longam disputationem, ut condiciones impossibiles ultimis voluntatibus adscriptæ vitarentur, i.e. evanescerent per L. 6. π de condit. institut. & pro non scriptis accipiendæ essent per L. 6. & L. 20. π eodem L. 16. π de injusto, irrito &c. L. 104. C. de Legat. 1. & §. 20. J. de hæred. institut. item pro non adjectis per L. 135. π de Reg. Jur. perinde ac si pure legatum esset per L. 50. §. 1. π de hæred. instit. nihil legato nocerent L. 12. §. 1. de legat. 1. quod claris verbis indicat VLPIANVS in L. 3. π de condit. & demonstrat. cum inquit:

Obtinuit impossibiles condiciones testamento adscriptas pro nullis habendas.

D

Sunt

Sunt autem conditiones, quæ pro nullis habentur, aut impossibiles aut falsæ, aut contra jus, vel, ut Doctores loquuntur, quædam ex suppositione, quædam jure sunt impossibiles, quædam natura. Jure impossibiles dicuntur, quæ sunt contra bonos mores L. 20. π de condit. & dem. L. 9. π de Condit. institut. L. 5. C. de Instit. & Substitut. vel contra Leges: L. 7. π de condit. instit. vel in fraudem Legis L. 27. π ad Leg. Falc. vel contra Rempublicam L. 13. π de pollicitat. vel contra Edictum Prætoris, ut conditio jurisjurandi L. 20. π de condit. & demonstr. L. 8. π de condit. institut. vel quæ sunt contra publicam utilitatem, ut conditio si non nupserit L. 65. §. 1. ad Scetum Trebellan. L. 22. L. 62. §. 2. L. 63. L. 64. L. 71. L. 72. L. 100. π de condit. & demonstrat. quæ omnes conditiones impossibiles in ultimis voluntatibus detrahuntur, quod secus est in stipulationibus & contractibus, quos vitare ac inutiles esse adjecta impossibili conditione certo certius est ex L. non solu n π de obligat. & action. L. impossibilis π de V. O. §. si impossibilis I. de inutil. stipulat. L. si sub impossibili π de fidejuss. quem nodum Mæcianus dissolvit, hujusque discriminis hanc reddit rationem in L. 31. π de obligat. & action. cum ait. *Quia in ea re, quæ ex duorum plurimumve consensu agitur, omnium voluntas spectatur, quorum procul dubio in hujusmodi actu talis cogitatio est, ut nihil agi existiment adposita ea conditione, quam sciant esse impossibilem.* Conferatur PAULVS DVRAN in Tractat. de Condit. & modis impossibil. ac jure prohibitis part. 2. c. 1.

§. 18.

Ex iis itaque, quæ à nobis deducta sunt, patet, coelibatus & viduitatis conditionem à testatore in ultima voluntate hæredi vel legatario suo indictam ex Legis Julæ &

& Papiæ Poppææ sententiâ interpretationeque prudentium ad illam factâ pro impossibili habitam, omnibusque æqualiter remissam fuisse. Verum subsecuta mox Legem Papiam Poppæam Jurisprudentia hanc conditionem ultimis voluntatibus adscriptam non simpliciter remisit, sed temperamentum quoddam in personis jam pridem nuptis adjecit; Quod si enim à conjuge conjugi imposta fuisset illa conditio, non remittebatur, nisi intra annum nuberet, juraretve, se non aliqua libidine, sed liberorum procreandorum causa nuptias repetere; Senatus consultum enim circa conjuges, uti patet ex L. 3. C. de indicta viduit. factum est, quod JACOBVS GOTHOFREDVS in notis ad Legem Juliam & Papiam Poppæam hunc in modum restituit: **VT SI CONIVX INTRA ANNUM A MORTE CONIVGIS IVRAMENTVM PRÆSTITISSET, QVOD LIBERORVM QVÆRENDORVM CAUSA AD ALIAS NVPTIAS DEINCEPS CONVOLATVRVS ESSET, CONDITIO VIDVITATIS EI A CONIVGE ADSRIPTA REMITTERETVR CONIVGISVE TESTAMENTO RELICTVM SIBI CONSEQVI POSSET.** Quod si itaque intra annum superstes conjux non nupsisset, nec jurasset, conditio viduitatis ei à conjuge in ultima voluntate indicta non remittebatur, nec hæreditatem, nec fidei commissum, nec legatum, nec donationem mortis causa capiebat, nisi cautionem Mucianam præstaret, promitteretve, rem a se restitutum incum fructibus mediæ temporis, si ad novas nuptias convolaret, cujus cautionis Mucianæ utilitas consistit, ut imperator JUSTINIANVS cap. 34. Nov. 22. ait: ἐπὶ πάντων τῶν εἰρημένων εἰς τὰς τῶν πραγμάτων κολύσεις, in conditionibus, quæ in non faciendo sunt conceptæ, vel ut loquitur excelli ingenii homo PAPINIANVS in L. 73. §. de condit. de demonstrat. in omnibus conditionibus, quæ morte le-

gatariorum finiuntur receptum esse, ut Muciana cautio interponatur, qui explicatione hujus cautionis mirifice delectatus videtur. vid. L. 72. 73. 77. §. 1. & 2. 76. π de legat. II. conferatur Henrici Brenckmanni Icti de Eurematicis diatriba p. 247.

§. 19.

Quod vero per Senatus consultum, ad Legem Juliam & Papiam factum, viduitatis conditio tunc demum fuerit remissa, si intra annum nuptias contraheret, juraretque se non libidine quadam, sed liberorum quereendorum gratia ad novas nuptias convolare, solenne erat Romanis in matrimoniis. Ita Ennius Poeta perantiquus in Cresphonte: Ducit me uxorem liberum sibi quasendum gratia; antiqui enim pro quero scribebant *quaso*, ut est apud PESTIVM voce *quaso*; apud QUINTILIANVM Declamat. 247. formula juramenti concepta est: *Liberorum creandorum gratia*: in L. 220. π de verb. signif. Liberorum procreandorum animo & voto. Hujus rei exempla etiam in rerum Romanarum scriptoribus prostant; ita eodem modo Sp. Carvilius jurasse GELLIVS L. 4. Noct. Attic. c. 3. testis est. Imo latinus apud Romanos jus Quiritium consequeretur, si testatione hacce interposita civem Romanam vel latinam uxorem duxerit, teste VLPIANO in fragm. Tit. 3. §. 3. conf. DIONYSIVS GÖTHOFREDVS ad L. 220. π de V. S. qui multa de hac testatione votoque matrimoniali annotavit.

§. 20.

Vocatur autem hic modus, dispositioni Legis Juliae & Papiæ Poppææ per Senatus consultum adhibitus, ab Imperatore Justiniano in L. 2. & 3. C. de indicta viduit. cap. 43. Nov. 22. Lex Miscella, de cujus denominatione

fuso

fuse inter eruditos disceptatur, ut omnes omnium sententias & conjecturas referre aut expendere non tam sit utile, quam legentibus radiosum & scribenti operosum. Putant quam plurimi, hanc Legem Miscellam nomē suum ducere ab autore Julio Miscello, quæ est sententia AZONIS, BARTOLI & veterum plerorumque, quam etiam JOHANNES ROBERTVS Libr. I. Animad. c. 2. item in notatis ad notata MERCATORIS & ex recentioribus, quod valde miramur, eruditus ille Transalpinus JANVS VINCENTIVS GRAVINA in origin. jur. civ. p. 358. adstruere conati sunt. Verum enim vero in errorem hos ICTOS induxit versio vulgata c. 43. Nov. 22. ubi Latinus interpres hæc Justiniani verba: *ἀλλὰ ταύτην δὴ τὴν προδήκην ἐν αὐτῷ ὁ ἰσλιος Μισκῆλλας ἐξῶρεν, ἀλλὰ Quintos Mutios Scevolas προνομοθετήσας ἐτύχαιεν* &c. ita interpretatus est *Sed hanc quoque adjectionem ipse Julius Miscellus haud invenit, sed Quintus Mucius Scævola hoc presancioerat.* Ita Latinus interpres, sed valde hallucinatus est. JUSTINIANVS enim non Miscello dixit sed Miscella, neque etiam verba ejus legislatorem denotant, sed ipsam Legem Juliam Miscellam, ut paulo antedixit *ἰσλιος Μισκῆλλας παλαιὸς νόμος πρὸ νομοθέτης* conf. AEGYDII MENAGII amoenitates juris civilis p. 306. HYBERTUS GIPHANIVS in explanat. LL. diffie. codicis ad tit. de indict. viduit. & JULIVS PACIVS in Analyfi Codicis ad Tit. de indicta viduit. n. 3. Quare etiam à celeberrimo Marpurgenisium Antecessore JOHANNE FRIDERICO HOMBERGKIO in Bach in nova ac eleganti Novellarum versione, quam nobis anno 1717. dedit, verba dicti capitis 43. Nov. 22. superius allegata ita ex Græco in latinum sunt conversa: *Verum hanc adjectionem ipsa Lex Julia Miscella non invenit, sed Quintus Mucius Scævola hoc ante sanciverat. Unde non possumus, non quin sacratissimum Imperato-*
rem

rem Justinianum contra doctissimam alias virum CHRISTIANVM GODOFREDVM HÖFFMANNVM defendamus, qui in historia Juris Romano-Justiniani p. 57. in ea est opinione, ac si Imperator Julium Miscellum Legis Miscella dicto capite 43. Nov. 22. nominaverit autorem, ipsique, cum non raro in historia fallat, non semper fidem esse habendam putat, cum tamen doctissimus vir scire debuisset, non Imperatorem Justinianum, sed latinum interpretem errasse, aliisque errandi occasionem prae-
buisse.

§. 21.

Lex Julia Miscella itaque magis dicta Julia à Lege Julia de maritandis ordinibus, non quod caput hujus Legis fuerit, quæ JACOBI CVJACII in expositione Novellæ 22. & HVBERTI GIPHANII in explanatione difficiliorum & celebriorum Legum Codicis Justiniani ad Titulum de indicta viduitate fuit sententia, nec quod Lex Julia & Papia Poppæa per Legem Juliam Miscellam fuerit abrogata, in qua opinione celeberrimus W. A. LAYTERBACHIVS in Collegio Theoretico-Practico P. 2. p. 422. fuit, sed quod tanquam temperamentum & moderatio mox Legi Juliae & Papiæ Poppææ adjecta fuerit. Sapius enim Leges Romanæ Senatus consultis postea vel corrigebantur vel latius extendebantur, quod deinde ipsis Legibus tribuere solebant Icti Romani. Ita ut exemplo hæc, quæ dicta sunt, illustremus, dispositionem illam de sexagenariis, quasi generare non possent, legis Papiæ Poppææ caput vocat SVETONIVS in vita Claudii cap. 23. quod tamen ipse mox à Tiberio Casare ei additum dicit: *Capiti Papiæ Poppææ legis à Tiberio Casare quasi sexagenarii generare non possent, addito abrogavit*; similiter Imperator IUSTINIANVS in
L. 27.

L. 27. C. de nuptiis. Nuptias inter masculos & foeminas majores vel minores Sexagenariis vel quinquagenariis lege Julia vel Papia prohibitas tradit. & LACTANTIUS Libr. I. divin. institut. cap. 19. Sexagenario legem Papiam imposuisse fibulam significat; cum tamen hac de re in ipsa lege Julia & Papia non fuerit actum, sed initio principatus sui ab Tiberio per Senatusconsultum Pernicianum (*) ut VLIPIANVS nos docet in fragm. Tit. 16. §. 3. ei additum, quod egregie exposuit JACOBVS PERIZONIUS in erudita de lege Voconia foeminarumque haereditatibus dissertatione, quae cum aliis duabus ejus dissertationibus conjunctim prodit Daventriae a. 1679.

(*) JACOBVS PERIZONIUS in allegata dissertatione p. m. 156. hocce Senatus consultum non Pernicianum, sed Persicianum vocandum censet ex eo quod 1.) neque consul, neque alius quisquam tali reperitur nomine, quale illud quidem praefert 2.) quod PAVLVS FABIVS PERSICVS tertio ante Tiberii mortem anno consul Romae una cum L. VITELLIO fuerit 3.) quod apud Senecam de beneficiis L. 2. 21. Julius Gracinus, quum magnam pecuniae summam à Rebilo Consulari, sed infami homine sibi missam accipere nollit, dixerit: Rogo ignoscas, nam & à Persico non accepi, & 4.) quod apud GRVTERVM in corpore Inscript. p. 502. notabilis illa legatur inscriptio, quae continet Imperatoris Claudii de civitate Gallis danda, orationem: NON MAGIS POENITENDI SVNT SENATORES, QVAM POENITET PERSICVM, NOBILISSIMVM VIRVM AMICVM MEVM, INTER IMAGINES MAJORVM ALLO BROGICI NOMEN LEGERE.

§. 22.

Quod vero lex Julia Miscella non caput legis Juliae & Papiae Poppaeae, sed additamentum quoddam & correctio harum legum fuerit, ex iis, quae §. 19. dicta à nobis sunt, patet; Lex enim Julia & Papia indistincte omnibus
ta m

tam conjugibus, quam nondum nuptis viduitatis & coelibatus conditionem in ultimis voluntatibus ad scriptam remittebat, at lex Julia Miscella unum casum excipiebat, quo hanc conditionem remittere noluit, post annum scilicet à morte conjugis. Quodsi enim conjux superstes, cui indicta viduitas, intra annum non nupsisset, nec jurasset, se liberorum creandorum voto nuptias contrahere, ad relictum amplius non admittebatur, nisi cautionem Mucianam præstaret, se nunquam nupturum. Deinde in Codice ab Imperatore Iustiniano non lex Julia & Papia, sed legis hujus moderatio & correctio scilicet Lex Julia Miscella abrogatur, quod evincitur partim ex rubrica tituli Codicis: *de indicta viduitate & lege Julia Miscella tollenda*; partim ex legibus sub hoc titulo extantibus; sequitur exinde, Legem Miscellam Iuliam dictam esse, non quod caput, sed quod additamentum & correctio Legi Juliae & Papiae mox (*) adjecta fuerit, adeoque ipsa lege Julia & Papia fuisse posteriorem.

(*) Quò tempore Lex Julia Miscella, quam nonnulli ut JUSTVS GEORG SCHOTTELIVS de singularibus quibusdam & antiquis in Germana juribus & observatis cap. I. §. 33. male Fiscellam vocant, lata fuerit, non constat; SCHOTTELIVS quidem citato loco & CONRAD PHILIPP. HOFFMANN J. U. D. in Academia Regiomont. in Schediasmate: De annis quibus quis sub pœna matrimonium inire tenetur §. 9. p. 78. hoc anno edito Annum 597. U. C. indicant, Augustumque eo anno Legem Miscellam legi Juliae de maritandis ordinibus adjecisse putant, sed vellemus, ut dicta sua autoritate veterum scriptorum firmassent.

§. 23.

Unde vero hæc Lex Miscella dicatur, Doctores non conveniunt, ac in diversas plane abeunt sententias, qui Latinam interpretationem cap. 43. Nov. 22. non inspecto
textu

textu originali sequuntur, Miscellam ab autore Julio
 Miscello dictam esse autumant; verum interpretationem
 latinam falsam esse, §. II. ostendimus, & quamvis leges,
 Plebiscita, & senatus consulta à Tribuni plebis, vel Con-
 sulis alicujus cognomine ut plurimum denominari vide-
 mus, nulla tamen lex vel Senatus consultum duplex ab
 uno latore nomen ducit, nec ullam unquam Romæ
 fuisse gentem aut familiam Miscellam dictam, scriptores,
 qui de familiis & gentibus Romanorum ex professo ege-
 runt, ut FVLVIVS VRSINVS, ANTONIVS AVGVSTINVS aliique
 nos edocent. Quare nos cum CVRJACIO in Mercatore, ut
 legem Papiam decimariam & legem Juliam Caducariam
 aut vicefimariam, vel judiciariam & theatralem à re qua
 de lata sunt dicimus, ita hocce legis Juliae & Papiæ addi-
 tamentum Miscellam dictum fuisse à varietate plurium
 rerum, vel quòd ex varii generis juribus inter se commix-
 tis, puta lege Julia, senatus-consulto, juramento & cau-
 tione Muciana fuerit compositum, existimamus, in qua
 re confirmamur, dum à scriptoribus Romanis vocabulum
 Miscellum in eodem significato usurpatum fuisse inveni-
 mus. Ita VARRO de re Rustica Lib. 3. c. 7. dicit: Miscellum
 genus columbarum, idem L. I. c. 54. ut & CATO de re ru-
 stica c. 6. Miscellas appellat vites, quæ omni agro conve-
 niunt, omnibusque aliis vitibus utiliter miscentur, &
 apud FESTVM Miscelliones, qui scilicet non certæ sunt
 sententiæ, sed variorum mixtorumque judiciorum, apud
 SICVLVM FLACCVM p. 26. Aes Miscellum, quod varia &
 mixta nomina continet, priorum & qui primi deducti
 fuerant simul & eorum, qui postea in locum defunctorum
 successerunt. GELLIUS quoque L. 20. c. II. hoc sensu
 dixit Miscellam & confusaneam doctrinam, & SVETONIUS

E

TRAN-

TRANQUILLUS in Caligula c. 20. Ludos Miscellos, qui in-
terprete TORRENTIO ad nullum certum genus ludorum
Scenicorum sive argumentum, sive scenæ instrumenta
& apparatus spectes, referri possunt, qui ludi Juvenali
satyra XI. vocantur Miscellanea:

Sic veniunt ad miscellanea ludi.

§. 24.

Sicuti igitur, ut in viam redeamus, lege Julia Miscella
cavebatur, ut conjux, cui à conjuge aliquid in ultima vo-
luntate sub conditione si non nupserit, erat relictum, aut
indictam conditionem adimpleret, aut intra annum nu-
beret juraretque, se non aliquâ libidine, sed liberorum
procreandorum causâ ad secunda vota provolare, ita
Imperator IUSTINIANUS hanc Legis Miscellæ dispositio-
nem in L. 2. & 3. C. de indicta viduitate & lege Julia Miscella tollenda,
fustulit, veterisque legis Iuliæ & Papiæ dispositionem,
quæ simpliciter adscriptam viduitatis conditionem re-
mittebat, in totum revocavit, statuens: Licere conju-
gemi etiam post annum ad alias nuptias transire, indi-
ctamque viduitatem contemnere, nec opus esse ad he-
reditatem vel legatum consequendum & Cautione Mu-
ciâna & jurejurando.

§. 25.

Et hoc Imperator constituit .1.) sive marito, sive
uxori sub viduitatis conditione aliquid esset relictum, ut
ex L. 3. C. de indicta viduit. patet. 2.) Sive liberi extent
ex priori matrimonio, nec ne, hac tamen servata diffe-
rentia, quod priori casu proprietatis rei legata servetur
liberis, ut & cæterorum omnium bonorum, quæ ex
bonis prioris conjugis superstes conjux accepit per verba
L. 1. C. de indict. viduit: *poena hujusmodi cessante, sive habeat*
libe.

liberos, sive non, & ea percipere, quo maritus deliquit. Quorum omnium manifestissimum est, dominum minime eas liberis existensibus habere, usufructu tantummodo apud eas remanente, & ad liberos prioris tunc proprietate eorum deferenda, secundam ea, qua ex his mulieribus obveniunt, statuta sunt.

§. 26.

Adjungitur etiam in dicta L. 3. C. de indicta viduit: ex Ulpiano differentia Conditionis, de qua adhuc dictum fuerit, si non nupsit, & si aliquid Meviae fuerit relictum; Si vidua erit, vel cum vidua erit, vel quoties vidua erit, & è contra maribus: Si amiserint uxores, vel: quando ad calibatum pervenerint; Scilicet hæc, quod illa viduitatis conditio, quia contra utilitatem publicam est, remittatur, hæc vero non, quia non prohibet, nec impedit matrimonium, sed tantum id agitur, ut si conditio evenerit, id est, si vidua facta fuerit, vel uxorem amiserit, legatum consequatur, quasi in solatium viduitatis, ut loquitur Imperator IUSTINIANUS in L. 3. C. de indict. viduit: Sed quia apud Ulpianum in libris Sabinianis invenimus quedam verba, qua effugiunt legis Miscellæ observationem, ne quis & ea sublata esse putaverit, sancimus, cum hujusmodi verbis mulieribus aliquid relinquatur. Si vidua erit, vel è contrario maribus; si amiserint uxores, vel quando ad calibatum pervenerint, non vetari ea vindicare, vel legitimo modo sumere, que iis derelicta sunt, neque enim, ut permanent foeminae in viduitate, vel masculi in calibatu videretur esse relictum.

§. 27.

Hujus autem constitutionis ratio duplex ab Imperatore nostro affertur, una scilicet, ne perjuriis, quibus per Legem Iuliam Miscellam occasio dabatur, via aperiretur, legibus enim via perjuriis aperiri non debet, cum perjurya Legibus ipsis puniantur, altera, ne matrimonia impedirentur, cum interfit Reipublicæ matrimonia esse

libera ad eam civibus frequentandam, unde ait Imperator in L. 2. C. h. t. *Cum enim mulieres ad hoc natura progenuerit, ut partus ederent, & maxima iis cupiditas in hoc constituta sit, quare scientes prudentesque perjurium committi patimur? Tale igitur iuramentum conquiescat, & Lex Julia Miscella cedat, cum Muciana cautione super hoc introducta, & à nostra Republica separata. Augeri enim magis nostram Rempublicam & multis hominibus legitime progenitis frequentari, quam impiis perjuriis affici volumus, cum satis esse inhumanum videatur, per Leges, qua perjurya puniunt, viam perjuryis aperiri.*

§. 28.

Verum enim vero non diu duravit hæc Imperatoris Iustiniani dispositio; quæ enim A. C. 531. post Consulatum Lampadii & Orëstis in L. 2. & 3. C. de indict. viduit. constituit, mutata A. C. 536. post Consulatum Bellifarii, uti ex Fastis PETRI RELANDI Consularibus pag. 713. patet, sententia, iterum abrogavit, legemque Miscellam in plurimis reduxit, uti videre est ex cap. 43. & 44. Novellæ 22, & quæ inde desumpta est Authentica, cui relictum C. de indicta viduit. Cum enim Imperator in anterioribus suis constitutionibus & iuramentum, & cautionem Mucianam, fieri voluerit, simpliciterque spreta viduitatis conditione mulieres ad relictum admisserit, idem tamen postea contraria omnia statuit in cap. 43. Nov. 22. in hæc verba: *Nos igitur videntes, plurimas mulieres desiderio nuptiarum, non propter filiorum procreationem, sed propter necessitatem & iurantes, & nubentes & transcendentis morientium voluntates, existimavimus prius interim Sacrationem mederi partem, & perjurium eis cobibere, nec sincere talia subire juramenta, in quibus omnino perjurium promptum est. Nam nec illud inerat legi, ut oporteret sine filiis existentes mulieres hoc jurare sacramentum, sed etiam filios habentibus hoc adiacebat iurandum, quod Deum simul & defuncti animam contristeret, cum utique perjurium quidem esset in promptu: filiorum vero procreatio in sortiva muneribus jaceret &c.*

Constituit postea Imperator cap. 44. ut conjux superstes intra annum ad hereditatem vel legatum non admitteretur, nisi ultimam defuncti voluntatem, qua ei viduitas injuncta erat, sacerdotio vel ingressu in monasterium adimpleret §. 1. post annum vero viduum vel viduam petentem legatum non aliter ad illud admittere voluit, quam si cautionem Mucianam prestaret de re legata restituenda cum fructibus medii temporis, si secundas nuptias contraheret, & quidem, si res mobilis fuerat relicta, cautio hæc prestari debebat per juramentum cum hypotheca bonorum §. 2. si res immobilis & petens sufficientia possidet bona sub eadem cautione & hypotheca bonorum admittitur §. 3. Si legatarius pecuniam sibi relictam alteri credidit, ac dein ad secundas nuptias transit, non solum sortem restituere debet, sed etiam usuras, quas percipere potuit, quod juramento suo indicare debet, si vero pecunia usus fuerit, trientes usuras prestare tenetur §. 4. Si aurum fuerit relictum & legatarius neque idoneus est, neque fidejussorem idoneum dare potest, trientes accipere tenetur usuras, donec vel nuptias contrahat, vel in eum redigatur statum, quo ad secunda vota transire amplius non possit §. 7. Mox autem, ut ad secundas nuptias convolaret, legatarius datum, ab eo, qui dedit, siue res mobilis, siue immobilis sit, vindicari; atque si nunquam datum fuisset, haberi debet.

Hæc vero, quæ Imperator in cap. 43. & 44. Nov. 22. statuit, ad viduos, viduasque tantum, non simul ad virgenes coelibesque pertinent; quæ enim persona nuptias

nondum sunt expertæ, ex Legis Juliæ & Papiæ dispositione, interpretationeque prudentum ad illam factâ, cœlibatus conditionem impunè spernunt, & hæreditatem legatumque sibi relictum acquirunt, quæ Legis Papiæ sententia neque per Legem Miscellam neque per L. 2. & 3. Cod. de indict. viduit. neque per Novell. 22. est immutata. Lex enim Miscella secundis nuptiis modum adhibuit, & etiamsi sub Tit. Cod. de indicta viduitate expresse tale discrimen non inveniatur, hoc tamen colligitur a) ex ipso Titulo Codicis de indict. viduit. qui non conceptus est de interdicitis aut prohibitis nuptiis, sed de indicta viduitate; b) ex Legibus sub citato titulo codicis contentis, quæ omnes de casu viduitatis tantum loquuntur. Nec Imperator in Nov. 22. primas impedire voluit nuprias, quæ tanquam Reipublicæ utiles Justiniano etiam seculo magnum habebant favorem, sed tantum in odium secundarum nuptiarum conjugii superstici conditionem, si non nupserit, in ultima voluntate ei indictam haud remittendam esse censuit. Loquitur quidem Imperator cap. 44. §. 8. generaliter, cum ait: *Sed aliquis extraneus sive viro, sive mulieri sub tali conditione dari quid voluerit &c.* ubi vocabula vir & mulier videntur posse applicari ad cœlibes, cum hæc verba, ut ex aliis juris textibus patet, etiam conveniant illis personis, quæ nondum primas inierunt nuprias; dum igitur Imperator vult, ut servari debeat conditio, si non nupserit à viro & muliere, etiam virgines videntur esse obstrictæ ad servandam illam conditionem, scilicet tunc, quando volunt habere id, quod sub hæc conditione ipsis in ultima voluntate relictum fuit. Verum enim vero sermo tantum est in cap. 43. & 44. de personis, quæ in matrimonio vixerunt, & jam in viduitate

tate sunt constitutæ, quod ex præmio c. 43. ubi imperator mentem suam exponit, sole meridiano clarius patet.

§. 31.

Præterea occurrit valde memorabilis, ac utilis quæstio circa caput 43. & 44. Nov. 22. Num scilicet dispositioni Imperatoris Iustiniani locus sit, etiamsi extraneus testator conditionem hanc de non ineundis nuptiis secundis viduæ alienæ indixerit? celeberrimus FRANTZKIUS putat. Libro I. resolut. 15. n. 30. & seqq. affirmativam huius quæstionis communem omnium Doctorum, quorum Commentarios sibi videre licuit, esse sententiam (IOHANNES SCHNEIDEWEINUS tamen in commentar. ad institut. p. 633. n. a. & allegatus ibi GOTHOFREDUS consentiunt cum FRANTZKIO, qui ante eum vixerunt) sed postea cum verba dictæ Novellæ & intentionem Imperatoris accuratius inspexisset, sibi negativam veriorē videre, ac dispositionem Imperatoris in iis saltem casibus ubi vel vir propria uxori vel uxor proprio marito sub huiusmodi conditione quid relinquit obtinere. Tres autem FRANTZKIUS ad stabilendam suam sententiam affert rationes α) quod Lex Julia Miscella, quam Imperator in dicta Novella 22. cap. 43. & sequenti in effectu fere reducere & augere intendit, non de quolibet testatore, sed saltem de conjugæ locuta sit. β) Quod Imperator dicto capite 44. conceptis verbis hoc restringat ad ipsos conjuges sub prædicta conditione invicem legantes, dum in præmio dicti capituli inquit: *Unde sancimus, si quis prohibuerit uxorem, ad aliud venire matrimonium, sive etiam uxor maritum (idem namque est utrinque) & pro hoc aliquid reliquerit &c.* γ) Quod Imperator inter alias etiam hanc in cap. 43. circa finem suæ constitutionis afferat rationem, quod animæ defuncti, quæ per secundas

das

das nuptias tristitia quasi afficiatur, mederi voluerit, hoc autem non posse dici de alterius, quam testatoris vidua.

§. 32.

Verum hisce non obstantibus, dispositionem Imperatoris in dicto cap. 44. Nov. 22. quæ vult servari conditionem prohibitarum nuptiarum, non solum ad virum & mulierem sibi invicem sub tali conditione aliquid legantem, sed etiam ad extraneum pertinere, existimamus, & quidem *ob* rationem generalem ab odio secundarum nuptiarum desumptam, qua motus fuit JUSTINIANUS hanc constitutionem suam edere ac statuere, etiam extraneum viduo vel viduæ sub conditione non contrahendarum nuptiarum aliquid relinquere posse. HUBERTUS GIPHANIUS quidem in explanatione legum difficiliorum Codicis ad tit. de indid. viduit. p. m. 151. hanc extensionem ad extraneum etiam admittit ob verba Novellæ 22. sed ratio ab ipso addita nobis non probatur, dicit enim: *quia eadem est ratio in extraneo, que in conjuge, ne matrimonium impediatur.* Sed Imperator in dicta Novella non rejicit in viduis conditionem, quia matrimonium impeditur, sed potius probat, igitur GIPHANIUS hanc potius rationem adducere debuisset: quia in extraneo perinde, ut in conjuge militat odium secundarum nuptiarum, quod pro fundamento habuit Imperator ex sententia quorundam Ecclesiæ Doctorum, quos hodie patres vocamus; 7) Patet hoc etiam ex ipsa dispositione Imperatoris Justiniani, quam in dicto cap. 44. §. 8. conceptis verbis extendit ad extraneum viduo vel viduæ sub conditione, si non nupserit, aliquid relinquentem, dum inquit: *Hanc ipsam autem introducimus observantiam, & eundem intellectum etiam si non conjuges alterutris sub tali reliquerint conditione, sed aliquis alius extraneus, sive vero sive*

1111.

mulieri sub tali conditione dari quid voluerit, scilicet fortiorum casuum, secundum suam naturam lege super his rari in praestandis, quam in restituendis conservata. 7) Accedit, quod IRNERIUS Authenticeam cui relictum Cod. de indict. viduit. eundem in modum conceperit: Cui relictum quid fuerit à conjugē vel à qualibet persona, ne secundas ineat nuptias &c. existimat quidem FRANTZKIUS II. 35. ex hac Authentica solidum argumentum peti non posse, cum illa unice ex praefata Novella 22. sit aestimanda, in qua tale quid non habetur, sed contrarium potius asseritur; verum cum ex §. 8. c. 44. probavimus, hanc conditionem ab Imperatore JUSTINIANO non tantum admissam esse in testamento conjugum, sed etiam extraneorum, solidum ex dicta Authentica peti posse argumentum, quilibet, qui verba §. 8. paulo penitus inspiciet, cognosceat; miramur itaque FRANTZKIUM aliosque IURIS celeberrimos, ut W. A. LAUTERBACHIUM* Illustrem Lypckerum in Analect. ad Struvii Syntagm. jur. civ. Tit. de ritu nuptiarum p. m. 277. & BERGERUM in Oeconomia juris pag. 117. PETRUM MÜLLERUM in dissert. de odio secundarum nuptiarum cap. 2. th. 7. ejusmodi fovisse opinionem qua & intentioni & ipsis verbis Imperatoris quam maxime contrariatur, sed seducti nobis videntur hi viri celeberrimi à FRANTZKIO, qui ad fundandam stabiliendamque suam sententiam quam plurima argumenta coacervat. Speciminis vero id loco esse potest, quod non statim recentioribus IURIS licet alias claris & accuratis fidem habere, sed prius illorum sententiam examinare debeamus. Quam in rem optime Quintilianus L. 10. instit. orat. c. 1. cum inquit: Neque id statim legenti persuasum sit, omnia que magni auctores dixerint, utique esse perfecta. Nam & labuntur aliquando & oneri cedunt, & indulgent

ingeniorum suorum voluptati, nec semper intendunt animum, cum Ciceroni interdum dormire Demosthenes; Horatio vero Homerus ipse videatur.

(*) In Collegio Theoretico Pract. Tit. de Ritu nuptiarum §. 39. in compendio quidem suo eodem titulo nostram fovet sententiam, sed verba: *Secus esse, si extraneus ita legaverit, putat Frantzk. d. l. n. 31. sed malo per Nov. 22. c. 44. vers. hanc ipsam & Authent. cui relictum C. de indicia viduit. toll. in recentioribus editionibus contra mentem auctoris sunt inserta.*

§. 33.

Nec obstant nostræ sententiæ, rationes à Frantzkio ad fundandam suam intentionem adductæ; ad primam eniam quod attinet, facilius illa dicitur, quam probatur; nam primum certum non est, legem Juliam Miscellam non de quolibet testatore sed tantum de conjuge locutam fuisse, cum MERCATOR L. 1. Notat. cap. 2. contrarium asseruerit, & etiamsi verum illud esset, probari tamen nequit, Imperatorem Justinianum in omnibus dispositionem Legis Miscellæ in capite 43. & 44. Nov. 22. reduxisse, in nonnullis enim capitibus, ut ratione juramenti præstationis, quam Lex Miscella requirebat, eam magis correxit, quam reduxit. Ad secundam Frantzkii rationem respondemus cum Celso in L. 24. ff. de Legibus: *In civile esse, nisi tota Lege perspecta una aliqua particula ejus proposita, judicare vel respondere velle; nam quamvis Imperator in proœmio unde sancimus cap. 44. Nov. 22. tantum de viro & muliere loquatur, mox tamen in §. 8. dicti capituli, uti §. antecedenti monstravimus, dispositionem suam expressis verbis ad extraneas etiam personas viduo vel viduæ sub conditione, si non nupsit hereditatem vel legatum relinquentes, extendit. Nec tertia ratio magni est mo-*
men-

menti; nam etiamsi rationem suæ dispositionis hanc cap. 43. afferat JUSTINIANUS, quod anima defuncti, quæ per secundas nuptias tristitia quasi afficiatur, mederi voluerit, quod non de alterius, quam testatoris vidua potest dici, hæc tamen fatente ipso Frantzio una tantum ratio est, cur Imperator hoc statuerit, ex qua ad totam dispositionem Imperatoris argumentatio minimè procedit.

§. 34.

Satis autem ex his, quæ à nobis deducta sunt variatio Imperatoris in condendo jure suo elucet, cum enim in L. 2. & 3. Cod. de indicta viduit. conditionem, si non nupserit viduo vel viduæ in ultima voluntate indictam remisisset, ita hoc pro sua sibi in L. 3. §. 18. C. de veter. Jur. enucleand. reservata corrigendi novaque statuendi libertate, mox in cap. 43. & 44. Nov. 22. immutavit, servarique hanc conditionem à viduo viduaque sub amissione relicti voluit; simile quid conspicitur in Nov. 116. c. 11. circa tempus, quod expectare debet mulier maritum in expeditione degentem; cum enim quadriennium, quod Imperator CONSTANTINUS in L. 7. C. de repudiis constituerat, per Nov. 22. c. 14. ab Imperatore Justiniano in decennium prorogatum esset, hoc decennium in Novella 117. cap. 11. iterum Imperator in incertum tempus mutavit, statuitque, uxorem ob longissimam etiam mariti absentiam nubere non debere, nisi illum mortuum esse certo audierit, ac causæ cognitio accesserit; aliud exemplam mutationis juris Justiniani occurrit circa legitimam; cum enim Imperator Nov. 18. cap. 1. statuisset, legitimam quocunque titulo sive per legati, sive per fidei commissi occasionem posse relinqui, hoc per Nov. 115. c. 3. iterum correxit, voluitque, ut legitima honorabili

F 2

in-

institutionis titulo relinquatur. Eodem modo Imperator sextam illam solennitatem, qua per manus testatoris & testium nomen hæredis exprimi debeat, quam in §. 4. J. de Testam. ordinand. ex L. 29. C. de testam. solenni testamento addidit, iterum per cap. 9. Nov. 119. immutavit ac sustulit, plura jam de mutationibus juris Justinianei ratione excessivæ donationis & quæ circa hæredum liberiorum institutione contigerunt, jam non addimus, de hisce enim similibusque alio fortasse ac commodiori loco nobis didendi erit occasio.

§. 35.

Supereff, ut genuinam novæ hujus constitutionis Justinianæ scilicet Novellæ 22. cap. 43. & 44. causam aperiamus ac rationem, quæ nulla alia fuit, quam odium secundarum nuptiarum, quod Justiniano seculo obtinuit. Quamvis enim apud veteres Romanos secundæ nuptiæ non minore, quam primæ prosequerentur favore, atque illi, quibus legum cura erat demandata, civium suorum animos ad secundas nuptias potius allicerent, quam ab illis quenquam absterrent, quod præmia in nubentes per Legem Juliam & Papiam proposita, pœnæque in cœlibes ac viduos statuta satis probant; interim negari non potest, etiam apud veteres Romanos secundarum nuptiarum non defuisse osiores, qui eas intemperantia infamia laborare arbitrati sunt, unde illud Pauli:

Habent locum maledictæ crebræ nuptiæ.

Quo etiam referri debet locus Valerii Maximi Libr. II. c. 1. de matrimoniis ritu: *Qua uno contentæ matrimonio fuerant; corona pudicitie honorabantur; existimabant enim, eum præcipue matronæ sincera fide incorruptum esse animum, qui depositæ virginitatis cubile publicam egredi nesciret multorum matrimoniorum experi-*

enti-

eniam quasi legitima cuiusmodi intemperantia signum esse erodentes; Eodem modo PLUTARCHUS in Gracho laudat Corneliam Grachorum matrem, quod expetita à Ptolomæo maluerit vidua manere, quam regina fieri, & in Problem. Rom. 105. scribit: sædum esse viduis, multis presentibus nubere, cum secundæ nuptiæ sint tristes atque lugubres. & Hieronymus Libr. I. adversus Jovinianum posterioribus capitibus exempla commemorat plurima utriusque sexus eorum, qui à secundis nuptiis abhorruerunt. Posteaquam vero apud Romanos Christiana religio fuit introducta, pessimæ secundæ nuptiæ audiverunt, ac à Doctoribus primitivæ ecclesiæ, quos hodie patres vocamus, in odium vocata sunt, quorum de secundis nuptiis hæc fuerunt sententiæ & iudicia: ordiamur autem à GREGORIO NAZIANZENO cui hoc de ea re est iudicium in homilia super dicto Evangelii: τὸ πρῶτον συνοικέσιον νόμος, τὸ δεύτερον συναρέτης, τὸ τρίτον πᾶσι πάντοτε, ὁ δ' ὑπὲρ τῆς τοῦ χοιρώδης: Primum ait matrimonium lex est (i. e. legitimum) secundum permissio, tertium transgressio legum, qui hunc numerum excedit, porcinius est. AMEROSIUS Comment. in 1. epist. ad Corinth. A Deo inquit primæ nuptiæ sunt, secundæ vero permissæ sunt, denique primæ nuptiæ sub benedictione Dei celebrantur sublimiter: Secundæ autem & tertie presentem earent gloria. Idem in 1. ad Tim. cap. 3. Homini unam uxorem decrevit Deus, nemo enim cum secunda benedicatur. JOHANN CHRYSOSTOMUS homil. 7. 2. ad Tim scribit: Mulieres non contentas prioris & memoriam ejus violare. Nam si non nubere omnino melius est, quasi nubere, melius quoque erit semel tantum, quam sæpius nupsisse. Idem hom. 2. ad Tit. omnes inquit scitis secundas nuptias, quamvis contrahi legitime non prohibeantur, tamen multis vituperiis esse obnoxias. Nec aliter iudicat BASILIUS SALEUCIÆ Episcopus in Homil. penult. αἱ μετὰ τὴν τελευτὴν τῶν νομιμῶν προσημειούμενοι, τὰρὰ πολλῶν καταβιώσκειν, εἰ καὶ μηλολασὶν ἔχει

ἔχει τὸ παράμυθον. h. e. *Qui post mortem commiscetur cum aliis à mul-
tis damnatur, tamen ea res poenam nullam habeat propositam.*
TERTULLIANUS libro de exhortatione castitatis ait: *Secun-
dum matrimonium quasi species est supri.* CLEMENS ALEXANDRINUS
L. 3. Strom. secundas nuptias fornicationis vel peccati in
proprium corpus acculat, easque cum avaritia & ido-
latria confert. Cum itaque Imperatores Christia-
ni horum dogmatibus informarentur, non miran-
dum, quod secundæ nuptiæ tanto apud illos laborarint
odio, tantisque poenis, quæ in Legibus Codicis Theo-
dosiiani & Justiniani sub titulo de secundis nuptiis
& in Nov. 22. cap. 20. & 23. continentur, dignæ illis
visæ sint, inter quas constitutiones & hæc nostri Impera-
toris est, dum capite 43. & 44. Nov. 22. conjugem supersti-
tem, cui sub conditione si non nupserit in ultima volun-
tate aliquid relictum, haud aliter ad id admittendum esse
censuit, nisi conditionem statim adimpleret vel cautio-
nem præstaret de secundis nuptiis non incundis. Objici
quidem potest contra hanc constitutionis Justinianæ
rationem à nobis adductam, cur Justinianus in L. 2. & 3.
C. de indicta viduit. non æque hoc odium secundarum
nuptiarum respexerit, sed responderetur, forte Imperator
Justinianus successu temporis plus indulsit Clericis, quam
sub initio imperii sui.

§. 36.

Hæ fuerunt variæ juris Romani mutationes, quæ
circa conditionem, *si non nupserit* ultimis voluntatibus ad-
scriptam contigerunt. Ne autem theoriæ tantum studio
delectari videamur, in usum hujus juris à nobis propo-
siti practicum, cum jam casus frequentissime contingat,
ut aliquid sub coelibatus ac viduitatis conditione relin-
qua-

quatur, inquiramus; separanda autem statim sint primæ à secundis nuptiis, quippe quæ tanto favore dignæ non censentur, quàm primæ; Hinc conditio de non nubendo hæud impedimento est primis nuptiis juxta caput Legis Juliæ & Papiæ §. 8. à nobis propositum, quod quoad primas nuptias neque per jus Digestorum, neque per legem Juliam Miscellam, neque per L. 2. & 3. C. de indict. viduit, neque per cap. 43. & 44. Nov. 22. ut superius §. 31. demonstravimus, est mutatum ac correctum; Correctum vero quod non est, quare stare prohibeatur L. 32. Cod. de appellat. & L. 27. Cod. de test. Quæ enim mulier nondum experta est maritum, ei nuptiæ non sunt invidendæ nec dissuadendæ, quin potius, ut hæc viro nubat, quavis ratione ac monito est adigenda MANTICA de conject. ult. volunt. L. 11. tit. 19. PEREGRINUS de fideicommiss. art. 11. n. 118. PAULUS DURAN. de conditioni Part. 2. cap. 3. n. 20. COVARRUVIAS de matrimon. P. 2. c. 3. n. 14. & 13. & Variar. Resolut. L. 1. c. 19. TEPATUS in Compend. Decis. & omnium sententiarum P. 3. Tit. 626. NATT Consil. 355. PEREZ ad Tit. C. de indict. viduit. STEPHANUS ad Nov. 22. n. 112. SONNEMANN ad cap. 43. & 44. Nov. 22. FRANTZKIUS L. 1. Resolut. 15. n. 40. CAREZOV. Decis. 156. STRYCK in U. M. Pandect. Tit. de condit. & Demonstrat. & in Caut. Test. cap. 16. §. 35. illustris BERGER in Oecon. juris p. 117. n. 3. & illustris CHRIST. WILDVOGEL Responso 131. n. 16. Quod etiam in illis feminis, quæ quidem nupserunt, non tamen mulieres factæ sunt à maritis, procedere ANG. CASTRENSIS & JASON n. 2. ad Auth. cui relictum C. de indicta viduit. PHILIPPUS DECIUS in rubr. n. 4. C. de sec. nupt. EMAN. à COSTA in §. si arbitrato L. cum tale ff. de condit. & Demonstrat. probaverunt. Sed an conditio,

fi

si non nupserit sit de jure impossibilis & removeatur, quoties apponitur mulieri, quæ nunquam nupsit & tamen spoliata est virginitate, magis dubitari potest; communis tamen Doctorum opinio tenet, quod etiam in hoc casu conditio, si non nupserit, sit impossibilis & ultimis voluntatibus adscripta pro non adjecta habenda. Jacob à Sancto Geor. in dict. Authent. cui relictum C. de indict. viduit. Anton. Gomez Tom. variar. c. 12. n. 78. Emanuel à Costa ad §. si arbitrato L. cum tale ꝑ. de condit. & demonstrat.

§. 37.

Quamvis autem conditio, si non nupserit virgini vel juveni adscripta sit impossibilis ac pro non adjecta habeatur, impossibilis tamen non est, sed sustinetur, si in casu existentis matrimonii pia causa vocetur, argumento §. 1. L. 69. ꝑ. de condit. & demonstrat. in quo libertas à Icto Paulo potior esse censetur, legato alteri facto, cum inquit: *Servi ususfructus mulieri, quoad vidua esset legatus, idem servus si ea nupsisset, liber esse jussus est, si mulier nupserit, liber erit, quia potior est legato libertas;* cujus decisionis Paulianæ hæc à Doctoribus afferri solet ratio, quod nuptiæ esse possent absque prole, per libertatem autem novus Republicæ civis agnoscat, & licet BARTOLUS ad dictam §. 1. merito de hac re dubitaverit, cum ratio, ob quam libertatis favor major esse censetur quam legati, ad piam causam quam minime quadret, licet alias libertas & pia causa æquiparari soleant vid. EVERARDUS à Middelburg in locis argumentorum legalibus loco à libertate ad piam causam: tamen communis Doctorum est opinio, quæ etiam in consulendo & judicando observatur, conditionem, si non nupserit virgini vel juveni in ultima voluntate

tate adscriptam non vitari, sed favore piæ causæ sustineri, relictumque non deberi, si virgo, cui indicta hæc conditio, contra voluntatem Testatoris nubat, & consequenter piæ causæ locum fieri. Guilielmus à Cuneo ad dictum §. servi L. 69. *de condit. & demonstrat. quem secuti sunt ALBERICUS & PAULUS ibidem, ARETIUS Consil. 66. Jason in L. 1. num. penult. C. de indicta viduit. TIRAQUELLUS de privilegiis piarum causarum privil. 18. DURAN. de condit. & demonstrat. p. 64. GUILIELMUS BENEDICTUS in cap. Raynutius verbis: qui cum alia. ANTON GABRIEL Tom. opin. commun. L. 10. verbo Legatum. VIIVS decisione 480. n. 10. MANTICA de conject. ultim. volunt. L. II. tit. 18. n. 8.*

§. 38.

Quod vero ad secundas attinet nuptias (sub quibus etiam tertiæ & quartæ continentur, secundum enim dicitur, quod primum sequitur quoquo modo, mediate vel immediate, denique quod iteratum per L. 4. pr. C. de bonis quælib. ROLAND à Valle Libr. I. Consil. 72. n. 36.) magis inter Doctores disceptatur; Num illud, quod in Novella 22. cap. 43. & 44. in odium secundarum nuptiarum ab Imperatore Justiniano noviter est constitutum, adhuc hodie obtineat. Negant id quam plurimi JASON L. 2. C. de indict. viduit. PETRUS PECKIUS de Testam. conjugum L. 1. c. 24. Cavallos commun. opin. Libr. 1. Quæst. 101. MATTHIAS STEPHANI ad Nov. 22. n. 112. FRANCISCUS BALDUINUS de condition. cap. 7. COTHMANNUS Libr. 2. Consil. 65. n. 15. CONRADUS RITTERSHUSIUS ad Novellas part. 6. c. 6. h. 7. ZYPEUS in Notit. juris Belgici de secundis nuptiis in fine. BUGNONIUS de Legibus abrogatis L. 6. collat. 112. OLDENDORPIUS de usucapion. & præscript.

script. tit. de nupt. n. 7. PAULUS CHRISTINEUS Vol. 4.
 Decif. 39. n. 8. aliique, qui omnes cap. 43. & 44. Nov. 22.
 & Auth. cui relictum C. de indicta viduit. ab usu recessisse,
 & secundum L. 2. de indict. viduit. tanquam utilem Rei-
 publicæ sobolis procreandæ causa latam, judicandum ac
 respondendum esse affirmant, in qua opinione etiam est
 SIMON V. GROENEWEGEN de Legibus abrogatis ad Tit. C.
 de indicta viduit. p. 653. ubi rationes ab Imperatore cap.
 43. & 44. Nov. 22. adductas partim falsas, partim ineptas
 esse statuit, aliasque in contrarium adfert; sed posito haud
 tamen concessio, rationes ab Imperatore allatas partim
 falsas esse, partim ineptas; si tamen ipsa constitutio non
 est iniqua aut absurda, aut inepta, sed per se clara & æ-
 qua, cur illam non sequamur? sicuti enim in ultimis
 voluntatibus, quando testator alicui legatum relinquit,
 addita tamen falsa & inepta causâ v. g. Cajo pro legato
 relinquo 1000, quia in toto terrarum orbe nullus eo est
 dignior, propterea legatum non intercidit, cum juxta
 notissimam juris regulam falsâ causâ non vitiet legatum,
 ita falsa & inepta ratio legi addita non statim vitiat legem,
 & cum BARBOSA in Thesâuro locorum communium sub
 voce lex axiomat. 36. per Leges & allegationes Doctorum
 pluribus deduxerit, legis mentem magis esse attenden-
 dam, quàm verba, quod etiam Baldus L. 3. consi. 366.
 n. 3. probat, ita quoque legislatoris mens est potius at-
 tendenda, quam rationes in lege ab illo adductæ. Ex-
 emplo id assertum illustrabimus; Jus Canonicum in cap. 5.
 X. de rapt. disposuit, ut incendiarius pœnitens & mor-
 tuus in coemeterio sepeliatur, & ejus hæredes compellantur
 satisfacere illis, quibus damnum fuit illatum, ad-
 jecta est ratio, quam Protestantes pro falsâ & inepta ha-
 bens,

bent, nempe: ut sic à peccato valeat liberari; quibus verbis respicitur purgatorium, à quo defunctus debet liberari; nihilominus protestantes Icti provocant ad illam Constitutionem juris Canonici, juri civili alias contrariam, quod vult, ut hæredes ex L. Aquilia propter delictum defuncti conveniri non possint, nisi lis fuerit cum defuncto contestata, aut aliquid ex delicto ad hæredes pervenerit) licet ei inepta & falsa causa fuerit adjecta, ut hoc pluribus deduxit GUIL. HIRONYMUS BRÜCKNERUS in dissert. de eo, quod justum est in foro externo & interno cap. 4. §. 7. P. 83.

§. 39.

Imo si dicendum quod res est, conditio: si in viduitate permanserit; ultimis voluntatibus adscripta, non impossibilis est natura. Objicient quidem quamplurimi, se bona conscientia in viduitate non posse vivere; sed his respondetur, aut nubant in Domino, & quod iis sub viduitatis conditione relictum spernant, aut sequantur consilium Theologi celeberrimi MARTINI CHEMNITII quod P. 3. Exam. Concil. Trid. c. 4. exhibetur, & dignum est, quod viduis nuptias anhelantibus impartatur: *Non statim inquit uritur, qui calorem sentit, sed quando in vita calibet titillationis concupiscentia aculeis te pungunt, & æstum aliquem sentis, non statim exclames, te uri, sed diligentia, conatu, luctu, temperantia, & oratione fortiter repugnes, timorem Dei & amorem verae pudicitiae opponas, impuras cogitationes præcidas, turpes motus reprimas, occasiones vites & robur ressiendi à Domino tibi dari petas. Quod si hac diligentia flamma libidinis possunt reprimi, repelli vel restringi nondum laboras ustione, sed hoc ipsum est donum continentiae, quod ea diligentia in luctu à parentibus accipitur, exuscitatur, excolitur, & conservatur. Nec pro turpi hæc conditio haberi potest, cum Imperator JUSTINIANUS illam per caput 43. & 44. Nov. 22.*

verbis fat claris approbaverit; quod vero à Legibus est approbatū, illud pro turpi minime est habendum, tantum abest, quod sit contra bonos mores; jura enim nihil contra bonos mores admittunt, & laudis cedit viduæ, si in viduitate permanserit, commendaturque vidua, quæ primo marito fuit contenta, ceu exemplar honestatis & pudicitia, veluti testatur Imperator JUSTINIANUS in Novella 2. c. 3. *Optimum itaque est, atque laudabile & dignum oratione, ut mulieres ita se honeste tractent, quatenus que semel ad virum venerunt, servent inviolatum morientium thorum, & hujusmodi mulierem & miramur pariter, & laudamus, & non procul a virginitate ponimus.* Nec etiam hanc conditionem publicæ utilitati contrariam esse censemus; matrimonium enim per conditionem, si in viduitate permanserit, legato adjectam non simpliciter interdicatur, sed dispositio testatoris & legatum in illa relictum tantum restringitur ad casum viduitatis, cui legato renunciare potest, si conditioni adimplende se imparem sentiat, & ad secunda vota transire velit. BRÜCKNER in Decis. matrimonialibus c. 15. n. 7. & quamvis respública, si superstes conjux conditionem servet, civibus vel liberis nonnunquam privetur, ex uno tamen vel alio casu non magna jactura inde civitati est metuenda. CARPZOVIVS Parte 2. Decis. illustr. Saxon. Decis. 155.

§. 40.

His accedit, quod dispositio Imperatoris quoad conditionem si non nupserit in cap. 43. & 44. Nov. 22. & Authent. cui relictum C. de indicta viduit. per jus Canonicum non sit correctæ. Quamvis enim per expressum textum in can. Euphemium caus. 2. quæst. 3. cui assentitur URBANUS III in c. 4 X. de secundis nupt. & INNOCENTIUS III Pontifex in c. fin. X. eodem, pœnæ jure civili in secundo
nu-

nubentes statuta, sublata videantur, hanc tamen correctionem juris Canonici ad pœnas, quibus afficiuntur jure civili mulieres intra tempus luctus nubentes, veluti pœnam infamiae aliasque, quas reperimus in L. 1. 2. 3. & 6. Cod. de sec. nuptiis esse restringendam, minime vero intelligendam de pœnis, quas mulier iterum nubens, in gratiam liberorum incurrit, vel quia conjugis defuncti voluntatem, per quam perpetua ei indicitur viduitas, negligit, ex allegatis textibus sole meridiano clarius patet; Non quidem defuerunt, qui omnes pœnas jure civili in secundas nuptias statutas jure Canonico abrogatas esse existimarunt, ut post Gloss. in L. decreto in fin. Cod. ex quibus causis infam. irrog. ARCHIDIAC. in c. Euphemium caus. 2. quæst. 3. & in c. ult. X. de sec. nuptiis. PAULUS CASTRENSIS Consil. 366. alique allegati ab ANTON GABR. L. 3. commun. conclus. 6. statuerunt. Verum enim vero, si hi juris interpretes rectis oculis dictos textus juris Canonici inspexissent, talem opinionem non fovissent; ipse enim INNOCENTIUS III. Pontifex in c. fin. X. de secund. nupt. distinguit inter pœnam mulieris intra tempus luctus, & secundo nubentis, quarum illam dicit autoritate apostolica esse sublata, hanc vero dicit manere non sublata. Cum itaque jus Canonicum in hoc casu tanquam correctorium ac novum strictè in terminis suis, de quibus loquitur, contineri, nec ad alia produci debeat, verior ac receptior illorum est sententia, qui statuunt, jus Canonicum tantum pœnam illam infamiae in secundo nubentes intra tempus luctus jure civili statutam sustulisse, reliquas vero secundarum nuptiarum pœnas in suo vigore reliquisse. MATTH. de AFFLICT. Decis. Neapolit. 75. JOHANN FICHARDUS Consil. 33. n. 12. vol. 2. ZOESIUS in Comm. ad L. 23.

D. tit. 5. n. 26. JOHANNES CORASIIUS L. 3. Miscellan. juris cap. 1. DIDACUS COVARRUVIAS de matrimonio P. 2. p. m. 161. ANDREAS GAILIUS L. 2. observat. 98. CONRADUS RITTERSHUSIUS in Diff. juris civilis & Canon. L. 2. c. 6. Ex quibus colligitur, jure Canonico minime esse correctum id, quod jure civili quoad secundas nuptias est statutum in cap. 43. & 44. Nov. 22. & Authent. cui relictum C. de indict. viduit. correctum vero quod non est, quare stare prohibeatur, argum. L. sancimus C. de test. & L. precipimus C. de appellat.

§. 41.

Merito itaque in foris nostris tam in consulendo, quam in judicando, quoad conditionem viduitatis ultimis voluntatibus adscriptam, standum juris novissimi scilicet cap. 43. & 44. Nov. 22. & Authent. cui relictum C. de indicta viduit. toll. dispositioni, nec conjugem superstitem admittendum esse ad relictum censemus, nisi conditionem viduitatis ei impostam adimpleat, & hoc non solum ex communi interpretum opinione, qua de fidem faciunt Gloss. in L. seruo invito §. 1. in verbo nupserit ad Setum Trebellian. BARTOLUS in L. si vir uxori §. ult. & in L. si hoc §. ult. ff. de condit. & demonstrat. DIDACUS COVARRUVIAS de matrimonio cap. 3. § 9. n. 14. NATT consil. 355. DECIUS in rubr. C. de secund. nupt. n. 5. TEPATUS in compendio Decif. & variarum sentent. P. 3. tit. 626. c. 17. SONNEMANN ad cap. 43. & 44. Nov. 22. DURAN. de condit. & demonstrat. p. 62. Collegium Argentoratense tit. de condit. & demonstrat. th. 25. SIMON V. LEVWEN in censura forensi L. 3. cap. 5. FRANTZKIUS Libr. 1. resolut. 15. SAMUEL STRYCKIUS in usu mod. tit. de condit. & demonstrationibus § 6. BERGERUS in Oeconomia juris p. 117. n. 3. sed etiam

ex

ex quotidiana praxi; ita enim in specie, qua maritus certo confusus, post obitum suum viduam ad secunda vota haud accessuram, instituerat eam haereditem, addita tamen conditione, ut si viduitatis pertasse, viro nuberet secundo, certam pecuniam summam haeredibus suis ab intestato restitueret: Defuncto autem marito, cum viduae re sua esse videbatur, secundum inire matrimonium, quae tamen cupida totius haereditatis, nil quicquam sibi decessurum contendebat; cum quaesitum fuit: Num conditio adimplenda esset ad hoc ut viduae universa cederet haereditas? ad consultationem Annae viduae F. H. Mensis Majo anno 1648. Scabini Lipsienses responderunt apud CARPZOVIUM Part. 2. Decis. 156. hat euer Ehemann F. H. bey Vollziehung der Heyrath, weil er damals noch einen Sohn erster Ehe gehabt, eine Testamentsaufgerichtet, und euch auf seinen Todes-Fall mehr nicht als 700. fl. vermacht, dergestalt, daß Er hinweggen aus euer Verlassenschaft, wenn ihr vor ihn versterben soltet, sich in geringsten nichts anmassen wolte, jedoch wofern einen Theile unter euch seine Kinder verfallen würden, eines das andere mit einem mehrern Testaments Weise versehen solte. Als nun vorgedachter eures Ehemanns Sohn noch bey dessen Leben mit Tode abgegangen, hat euer Ehemann einen letzten Willen aufgerichtet, und darinnen euch als seinen nurmehr hinterlassene Witwe zu seiner einzigen Erbin eingesetzt mit dieser Bedingung, daß wenn ihr euch anderweit verheurathen würdet, ihr aus seiner Erbschaft seinen nächsten Freunden ein tausend und wiederum eurer Tochter ein tausend Guldten abzurichten schuldig seht soltet. Nachdem aber aus selbigen Verthe Karutus drei überlebenden Ehegatten; wenn keine Kinder vorhanden des verstorbenen ganze Verlassenschaft gehörig; So sehet ihr in den Gedanken, es müste euch dieselbe, auf den Fall ihr zur dritten Ehe schreiten mächtet, ohne Abzucht verbleiben. Ob ihr nun wol bisfals vor euch anzusehen, daß der Testator die Testamentsaufgerichtung gänzlich cassiret, und nachmals vermöge kundbahrer Rechte euch an der portione Karutaria, so ist erwehnter massen seine ganze

ganke Verlassenschaft ist, nichts überall entziehen, noch dieselbe mit einem fideicommissio beschwehren könne. Dieweil aber dennoch vorbemeldete cassation der Ehestiftung der institutioni haeredis genau angehenget, und auf solchen Fall nicht undeutlichen adstringiret, dahero keines ohne dem andern bestehen könne, überdis auch eures selbst eigenen Verichts nach in der Ehestiftung ferner dispositio testamentaria ihme zugelassen worden, derer er sich auch gebraucht. So verbleibers bey eures Ehemanns disposition billich, und seyd ihr demnach aufn Fall ihr euch fernerweit vererlichen möchtet, seinen Freunden und eurer Tochter die ihnen vermehrte Geld-Posten auszuzahlen schuldig. W. N. B.

S. 42.

Aliam facti speciem cum responso Ictorum Helmstadiensium de anno 1648. d. 29. December ab Henrico Balth. Rothio Antecessori hujus Salanae communicatam affert PETRUS MÜLLERUS in dissertatione de odio secundarum nuptiarum cap. 2. thes. 8. hunc in modum: OTTO CHRISTOPHORUS è K. anno 1626. testamentum solenne condidit in scriptis, in quo uxorem suam Beatam H. in casu, quando liberos cum ipsa procreatos non relicturus nisi, haeredem in universa bona instituit, ita tamen, ut si vidua ad secundas nuptias transvolaret, dispositio facta nullum habitura sit effectum, & pactis duntaxat dotalibus stari debeat. Idem Otto Christoph. à K. in anno 1640. codicillos fecit, in quibus praedictum testamentum in omnibus punctis & clausulis, imprimis quoad haeredit institutionem repetiit & confirmavit hoc modo: Daß nemlich seine herrliche Haus-Frau seine universal instituirte Erbin seyn und verbleiben solte, doch mit dem bedinge, daß wenn Sie nach Gottes väterlichen Willen diese Welt gesegnen würde, alsdem alles, was von ihm O. C. à K. herrührte, und auf Sie durch gemeldetes Testament kommen, vorhanden und übrig seyn würde, in 3. gleiche Theile gesondert, und darvon 2. Theile aus des Testatoris Bruders Hanses Wilhelms v. K. seel. Tochter, das dritte Theil aber auch seiner Frauen nechste Anverwandt H.

von

von W. Tochter erb- und eigenthümlich kommen und fallen solte ic.
 Testatore O. C. v. K. anno 1641. mortuo, eius vidua ex testa-
 mento prædicto hæreditatem mariti defuncti adiit, eamque ad mor-
 tem usque possedit; Ipsa vero triennio ferme post obitum mariti
 anus nupsit denuo anno 1644. quo cum marito usque ad annum
 1648. vixit; stante hoc secundo matrimonio Beata ultimam vo-
 luntatem declaravit, in ea non solum de propriis bonis, sed de non-
 nullis etiam rebus ad prioris mariti hæreditatem pertinentibus dispo-
 suit. Quæsitum fuit: *An Beata de bonis per testament. mariti delatis quic-
 quam disponere potuerit?* Resp. Quoniam in anno 1626. condito testa-
 mento conditio institutionis expresse inserta est, ut quando testatoris
 vidua, prout commodum fuerit *ihret Gelegenheit* nach ad secundas nu-
 ptias convolaverit, dispositio nulla & pro non facta debeat æstimari.
 Casus vero acciderit, quod renupserit, rem ad causam intestati ven-
 nisse, & substitutionem in codicillis factam evanuisse, nec testatoris
 viduam de defuncti bonis quicquam disponere potuisse, æstimandum
 est; Quia Imperator Justinianus in Nov. 22. c. 44. clare sanxit:
 Quod conditio viduitatis à testatore seu institutioni hæredis,
 seu legatis, fidei commissisque adscripta nullo modo remitti debeat,
 atque adeo vidua vel viduus intra annum relicti petitionem non ali-
 ter habeat, quam si conditionem sacerdotio vel ingressu in monasteri-
 um expleverit, vel post annum Mutianam conditionem in casum nu-
 ptiarum de eo, quod relictum est cum fructibus restituendo præstiterit.

Frantzkius L. I. Var. Resolut. 15. n. 20. & seqq.

Nec obstat, quod à W. filiae objiciatur in codicillis prædictæ
 conditionis non fieri mentionem, sed conjugem testatoris pure esse
 institutam. Respondendum enim est, codicillos ratione institutio-
 nis factæ se referre ad testamentum, illudque in omnibus punctis
 ac clausulis confirmari, ut itaque conditio illa in testamento adjecta,
 etiam in codicillis repetita censi debeat, cum quicquid inest
 relato, id etiam referenti inesse censeatur.

L. sit Prætor. g. I. si iudex ff. de re iudicata.

L. a se toto ff. de hæred. institut.

imo juris est decantatissimi, quod codicillis hæreditas directo nec
 dari, nec adimi possit.

L. 76. ¶ ad Scetum Trebellian.

daretur enim hoc casu hæreditas in codicillis directo, si conditio
 in testamento adjecta, hic non censeretur repetita.

Boer. class. disp. 6. n. 11.

II

In.

Institutione itaque hæredis ita corruente, etiam substitutio fideicommissaria subsistere nequit.

L. ex pupillari 44. §. de vulg. & pupill. substit.
L. si plures 10. §. 4. eodem.

Neque id quod de legatis & fidei commissis ex testamento propter causam præteritionis liberorum nullo nihilominus solvendis.

in Novella 115. c. 3. §. fin.

Specialiter constitutum est, ad hunc casum, ubi institutio ob non impletam ei adjectam conditionem resolvitur, utpote plane diversum extendendum videtur, specialis enim ratio illius juris singularis constituendi illa fuit: Quod, cum propositum fuerit Justiniano, contumeliam exhæredationis minuire liberis, & quantum fieri potuit auferre, hunc autem scopum suum sola institutione rescissa affecturus sit, nihil necesse fuerit ultra institutionem hæredis aliquid præterea ex testamento rejicere aut evertere, ut docet Rittershusius in comment. ad Nov. part. 6. c. 3. n. 27. quæ ratio hic omnino cessat, utpote cum in hoc casu conjugis proximas agnatas non aliter per fideicommissum conjugi substituisse testator censi debeat, quam sub conditione institutioni uxoris adjecta, si nimirum illa ad secundas nuptias non convolarit, ut colligere licet ex verbis codicilli.

Daß solch Testament in allen Puncten und Clausulen sonderlich so viel die Erbeinsetzung betrifft nochmahls kräftig bleiben solle.

item: Daß wenn seine Haus-Frau diese Welt gesegnet würde, als denn was von ihm testatore herrührig und NB. auf seine Haus-Frau durch gemeldtes Testament erblich kommen in drey gleiche Theile gesetzt werden sollte ic.

Atque sic in præsentî casu ob defectum prædictæ conditionis præmemorata constitutionem infirmatam esse remque ad causam intestati venisse responderunt lCti sequentem in modum.

Alldieweil Otto Christoph von K. seine seel. Haus-Frau Beaten von H. seinen Testament, so er in anno 1626. zu einer universal-Erben einzusetzet, jedoch mit dem Beding, wenn Sie zur andern Ehe nicht schreiten werde. Ob denn wohl der v. K. hernacher in einen Codicill seiner Haus-Frauen auf ihren Todes-Fall gewisse Personen substituïret; Dieweil aber bemeldter Frauen beliebig, zur andern Ehe zu schreiten, und also gemeldtes Bedinge nicht erfüllet, so hat Sie vor ihres Ehe-Functern seel. universal-Erbinne nicht gehalten, noch durch selbiges Codicill das Testament aufgehoben werden können, sondern ist dessen Verlassenschaft

auf seine heredes ab intestato verfallen, und ist dabon oft gemeldte Frau zu testiren oder etwas zuvermachen nicht befugt gewesen.

S. 43.

Eodem modo ICTi Jenenses mente Aprili anno 1680. ad requisit. Christoph. v. Hoff-Garten apud L. B. de LYNCKER. P. I. Decis. 64. in casu, quo maritus uxorem hæredem instituit, sub conditione, si vidua manserit, pronunciarunt; Nec silentio involvendum est responsum ab illustri CHRISTIANO WILDVOGELIO Consiliario intimo & Antecessori hujus Salanæ celeberrimo nomine Illustris ordinis Juridici ad consultationem J. T. Ehrenfried zu Plauen d. i. Septemb. a. 1700. hunc in modum conceptam, quod in Consiliis ejus Juridicis est numero CXXXI.

Zureichend hiernächst die andere Frage; ob schon 1) die Rechte verordnen, quod causa, licet falsa sit, tamen non vitiet legatum.

L. 17. l. 33. ff. d. condit. & demonstrat.

nempe ut Papinianus inquit, ratio legandi legato non cohæret.

L. 72. §. 6. ff. d. r.

quia scilicet legati vis & substantia ex ipsa testatoris voluntate dependet, adeoque sine ulla causa subsistere potest.

Manr. d. conject. ult. volunt. L. 6. tit. 4. n. 15.

Welche doctrina, wie sie de causa impulsiva zuverstehen, quippe quæ potius est motivum, quam vera causa.

Tiraqu. tract. cessant. caus. limit. l. n. 2.

Hahn ad Wesenb. tit. d. condit. & demonstrat. n. 9. verb. nec falsa causa.

Also 2) dergleichen in gegenwärtigen casu vorhanden zu seyn scheint, wenn der verstorbene Testator sich mit diesen Worten vernehmen lassen:

Mein Weib wil nach meinem Tode nicht wieder stehen: Zumassen den 3) causa legati in dubio pro impulsiva zuhalten ist.

Carpz. p. 3. c. 9. def. 20. n. 7.

und dannenhero es das Ansehen gewinnen möchte, ob habe die hinterlassene Wittve sich des in Testament enthaltenen usus fructus zu erheuen wenn sie gleich wieder heurathen würde. Zumal 4) wenn ja unter diesem Worten eine conditio verborgen liegen solte, selbige doch pro turpi zu achten

L. 22. l. 24. in fin. L. 72. §. 5. ff. de condit. & D.

und also dem legato nicht schaden könnte.

§. 20. ff. de hered. instit. L. 44. l. 20. ff. de condit. instit.

Dennoch aber, und dieweil 1) die folgenden in angeregten Testamente besündliche Worte also lauten:

Darum soll sie ihr Lebelang in meinen Güthern bleiben ic.

Welche Worte 2) unstreitig causam finalem anzeigen, de qua causa finali juris est, quod ista deficiente ipsum cesset & deficiat legatum.

L. 75. pr. ff. ad SC. Trebellian. Menoch. L. 4. praeſumt. 172.

Mascardi. d. probat. conclus. 1287. n. 72.

Brunnem. ad l. 17. ff. de condit. & demonstrat. n. 7.

Carpz. P. 3. C. 9. d. 20. & Conſil. 13.

Dn. de Lyncker. in Analect. ad §. 31. ff. d. legat.

Gestalt 3) der Testator vornehmlich darauf sein Absehen gerichtet und zu glauben wenn er gewußt hätte, daß seine Wittve wieder heurathen sollte, er ihr dies Legatum nicht würde vermacht haben, und also diese Worte eine tacitam conditionem inferiren, nec enim ex verborum figura conditio est aestimanda, sed & ex eorum vi ac potestate, quam sola testatoris inducit voluntas

L. 19. pr. & §. 1. L. 101. §. 2. ff. de condit. & demonstrat.

Außer dem auch 4) si causa respiciat honorem testatoris, ea finalis potius, quam impulsiva habetur.

Mantic. d. conj. ult. vol. 1. 6. tit. 14. n. 14.

Carpz. L. 6. resp. 22. n. 13. seqq.

Hiernechst 5) was de conditione, si non nupserit legato, aut institutioni adjecta, angeführet worden, daß nemlich solche pro turpi adeoque non adjecta zu halten. Nur von denen legatis, quae virginibus relinquuntur, zu verstehen ist, ita ut conditio de non nubendo haud impedimento sit nuptiis primis, sed quoad eas pro non scripta habeatur, bey verwittweten Weibes-Personen aber allerdings beständig ist, und von ihnen erfüllt werden muß, wenn sie anders des Legati oder der Erbschafft theilhaftig werden wollen.

per Auchen. cui relicta C. de indiſt. viduit. toll. & Nov. 22. cap. 43. & 44.

Cum viduae honestum sit & laudabile à licita etiam abstinere fornicatione h. e. à secundis nuptiis wie sie geuennet werden.

in Can. hac ratione XXXI. qu. 1.

vid. Carpz. P. 2. Decis. 156.

Frantz. libr. 1. resoluit. 15. n. 40.

Sand. L. 4. dec. Frisic. tit. 6. def. 3.

So ist dannhero die hinterlassene Wittve entweder sich der anderweitigen Verehelichung zu enthalten schuldig, oder wenn sie sich verheurathet, des legitimen usus fructus verlustig &c.

T A N T U M,

Jena, Diss., 1722 (1)

TA-OL

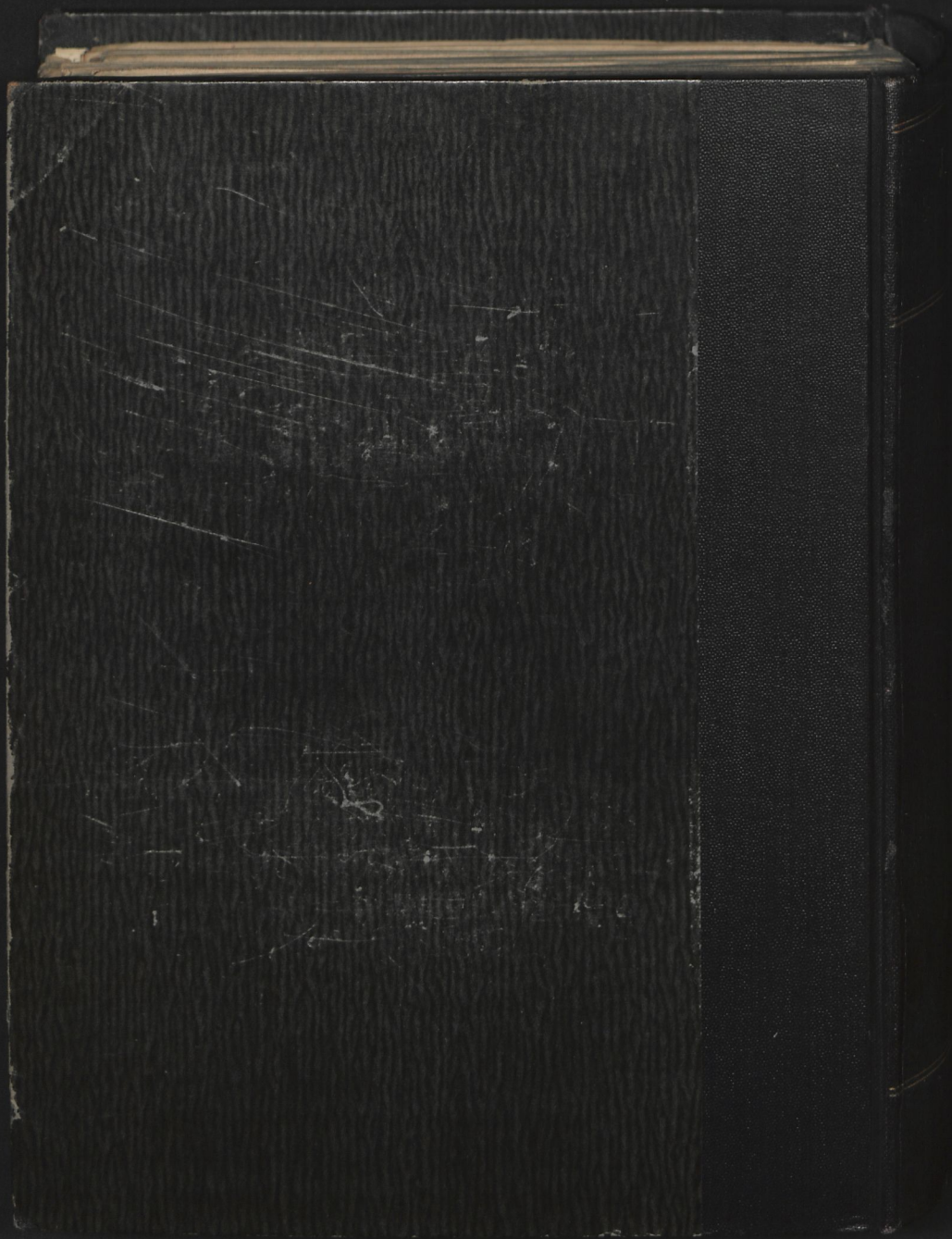
Bd. 1

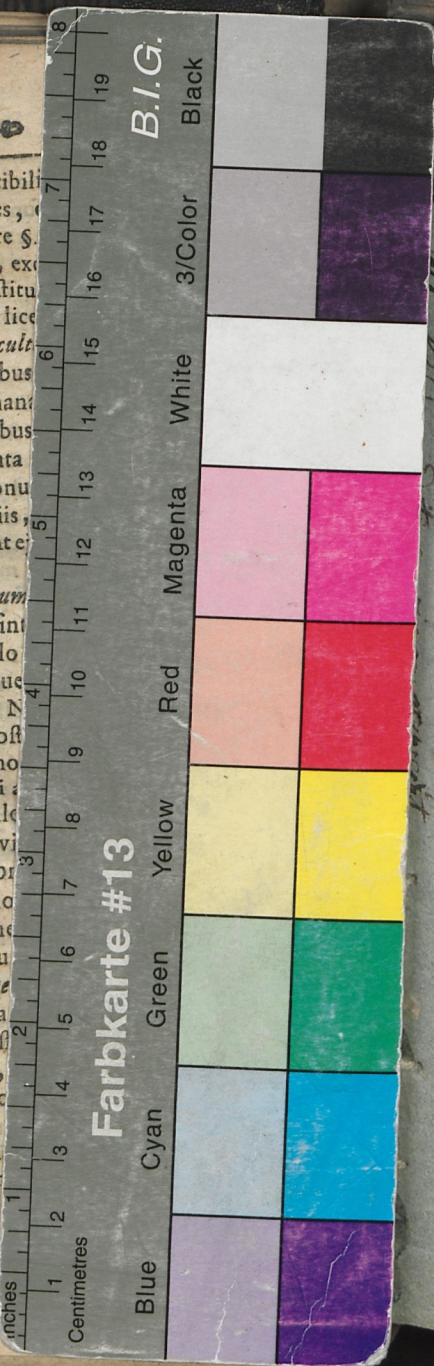

f

V. 18

DISSERTATIO JURIDICA
DE CONDITIONE:
SI NON NVPSERIT, VLTIMIS
VOLVNTATIBVS ADJECTA,

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

GVILIELMO HENRICO

DUCE SAXONIE, JULIACI, CLIVIE, MONTIUM
ANGARIE ET WESTPHALIE, & RELIQVA

CONSENSU ILLUSTRIS FACULTATIS JURIDICÆ
SUB PRÆSIDIO

JO. SALOMONIS BRUNQVELLIJ
J. U. D.

PATRONI AC PRÆCEPTORIS SUI OMNI OBSERVANTIÆ
CULTU PROSEQVENDI

IN ILLUSTRIS ACADEMIA JENENSI
MDCCXXII. d. MAJ.

PUBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTET

HEINRICVS BLOCK,

Efena Frifius.

JENAE,
LITTERIS MARGGRAFIANIS,

80
10224
~~138~~
5

